

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlul de manuscris
C.Z.U.: 373.016:39(043.2)

BĂLAN Rodica

**FORMAREA COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR
DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI
FOLCLORICE**

Specialitatea 531.01 - Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. **BACIU Sergiu**, doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău – *președintele comisiei*;
2. **VICOL Nelu**, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău – conducător științific ;
3. **HADÎRCĂ Maria**, doctor în pedagogie, conferențiar cercetător, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău - *referent oficial* ;
4. **BETIVU Aurelia**, doctor în științe ale educației, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți - *referent oficial* ;
5. **BARNA Iuliana-Petronela**, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România - *referent oficial*.

Susținerea tezei va avea loc la 12 ianuarie 2026, ora 14.00,
în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctor
din Cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Blocul de studii nr. 2, Sala Senatului, str. Ion Creangă, 1, MD-2069

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”
(www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).
Rezumatul a fost expediat la 17 noiembrie 2025

Președintele comisiei:

BACIU Sergiu, doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar

Conducător științific:

VICOL Nelu, doctor în filologie, conferențiar universitar

Autoare :

Bălan Rodica

CUPRINS

Repere conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei	8
Concluzii generale și recomandări	26
Bibliografie.....	29
Lista publicațiilor autoarei la tema tezei.....	33
Adnotare (în limbile română și engleză)	34

Lista abrevierilor:

DEX	– Dicționar Explicativ
ONU	– Organizația Națiunilor Unite
UNESCO	– Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
LLR	– Limba și literatura română
CF	– Creație folclorică
EE	– Educație etnoculturală
GC	– Grupul de control
GE	– Grupul experimental
PFCC	– Programul de formare a competenței etnoculturale
CIE	– Comisia Internațională pentru Educație în secolul XXI
CE	– Competență etnoculturală
MPFC	– Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare derivă și rezultă din analiza procesului educativ din Republica Moldova și din România ce au în prezent ca obiectiv nu doar să asigure valori morale și culturale, dar și să schimbe comportamente și mentalități. În contextul societăților actuale, tinerii sunt pregătiți să devină personalități independente și flexibile, capabile să se adapteze la schimbările sociale. Astfel, conform Codului Educației, învățământul gimnazial are ca scop formarea unei societăți libere și creative prin dezvoltarea competențelor elevilor, precum și prin consilierea acestora pentru a alege un traseu educațional optim, fie că este vorba de învățământ liceal, profesional tehnic secundar sau postsecundar Educația [47].

Reformele sociale, politice și economice actualizează autodeterminarea etnică și națională a cetățenilor, ceea ce dovedește *necesitatea unor corective privind relansarea pedagogiei populare, educării orientărilor valorice prin idealul popular, prin valorile naționale ce determină baza culturii etnice*. Aceste directive decurg din postulatele idealului educațional atât al Republicii Moldova, cât și al României, dar și din Strategia de dezvoltare „Educația 2030” a Republicii Moldova [47], care direcționează acțiunile formative ale educației spre „cele mai actuale abordări, concepte și tendințe de dezvoltare curriculară...” [48, p. 15], și din Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 în care educația semnifică „un proces care pregătește generațiile tinere pentru provocările viitorului și se derulează pe tot parcursul vieții...” [48, p. 37]. În contextul acestor precizări se vizualizează și organismele internaționale, cum sunt convenția ONU cu privire la drepturile copilului, convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, OECD, Banca Mondială, Declarația de la Bologna - Uniunea Europeană, care, pe agenda lor de acțiuni, au identificat prioritatea educației de calitate construită pe incluziune, pe toleranță, pe excelență, pe reușită, pe respect, pe colaborare, pe diversitate, pe integritate și pe oportunități sau pe șansele de învățare pe tot parcursul vieții, deci pe axa de *învățare în imersiune*. Principiul de învățare în imersiune relevă și identificarea domeniului de etnopedagogie, acesta reprezentând și discursul de înțelepciune/de învățăminte al creației folclorice, care, în anumite contexte nefaste și voit asumate de instituții educative, a fost abandonat sau omis din curricula disciplinare.

În contextul actual privind formarea/dezvoltarea competențelor elevilor se prefigurează conținuturi axate mai mult pe texte canonice, pe arii textuale din literatura modernă și contemporană română sau europeană/mondială, *textele din creația folclorică sunt valorificate mai puțin, iar în unele trepte de învățământ aproape lipsesc. Din aceste considerente credem că este foarte important să se operaționalizeze și să se studieze în mod uman și rațional potențialul valoric al creației folclorice* [8].

Diversitatea culturală, valorile naționale și internaționale implică revendicarea unor schimbări ce duc la eficientizarea necesității de implicare în viața cultural-spirituală a tineretului în vederea existenței nu numai a comunităților lor culturale, dar și în afara frontierilor lor culturale. În aceasta perspectivă *creația folclorică semnifică originea de îmbogățire a societății moderne și a formării competenței etnoculturale*.

Descrierea situației în domeniul cercetării și identificarea problemei de cercetare.

Problematika cercetării a prilejuit discurs și dezbateri teoretice, științifice și psihopedagogice ale autorilor din Republica Moldova, din România și din străinătate. Studii aferente obiectului cercetării au fost realizate în domeniile precum: *filosofia culturii și civilizației* (P.Andrei [2], R.Benedict [14], M.Aiftinică [1], G.Antonescu [4], T.Vianu [49]); *sociologia cunoașterii și a valorii* (P.Andrei [2], P.Bourdou [18], N.Culea [25], Ș.Bârsănescu [12], R.Benedict [14], L.Antonescu [5], M.Bocoș [16]); *sociologia politicii și culturii* (P.Andrei [2], L.Antonescu [5]; L.Bлага [15]); *sociologia educației* (C.Cucoș [22, 23], G.Ionescu [34]; M.G.Ciot [20]); *psihologia socială* (P. Iluț [32], I.Jude [34], Ș.T.Boncu [17], A.Niculau [40], I.Radu [43]); *epistemologia științelor educației* (S.Baciu [6], S.Marcus [38], C.Bârzea [13], M.Zlate [53], I.Gagim [28], Vl.Pâslaru [41, 42]); *educația axiologică* (Cucoș C. [22], V.Mândăcanu [39], Vl.Pâslaru [42], N.Silistraru [44, 45], S. Baciu [7], D. Antoci [3], M. Hadîrcă [31], Nelu Vicol [50, 51]); *etnopedagogie* (N.Silistraru [44]; T.Панько [54]); *educația artistică și estetică* (Vl.Pâslaru [41] I.Gagim [28], C.Cucoș [22, 23]); *educația lingvistică și literară* (Vl.Pâslaru [42], T. Callo [19], M.Hadîrcă [31], Nelu Vicol [52]).

În contextul acestor domenii se impun și lucrările lui Im. Kant, cu preponderanță la studiul personalității morale, legii morale, datoriilor morale, constrângerii morale etc. [36].

Într-un sistem deschis de învățământ gimnazial, problema păstrării/conservării diversității culturale a țărilor și a sistemelor educaționale devine actuală. Astfel, **formarea competenței etno-culturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice o raportăm la:**

- a) **aspecte de esență teoretică:** sursele bibliografice examinate nu cuprind proprietatea conceptului și nici interpretări științifice raportate la acesta. Prin urmare, conceptul rămâne a fi confuz pentru comunitatea științifico-didactică în lipsa unei interpretări omogene pentru a fi contabilizate teoriile actuale, cu atât mai mult că ele se pretează a fi proprii diferitelor domenii de cunoaștere științifică;
- b) **aspecte de esență metodologică:** învățământul gimnazial este focusat pe anumite competențe școlare, care, unele dintre ele, se referă la exprimarea culturală în mod general. Însă lipsa conținuturilor din domeniul etnopedagogiei în curricula respective conduce și la absența competenței etnoculturale formate elevilor prin valorificarea creației folclorice. Or, este evidentă necesitatea modificărilor conținutului educației în programele/în planurile de învățământ universitar ce au o relevanță deosebită în procesul de formare etnopedagogică a cadrelor didactice.

În acest sens, societatea modernă are nevoie de personalitatea unui profesor care va pune în aplicare cu flexibilitate și cu tact *principiul orientării etnoculturale a educației*. Acest demers presupune *formarea etnoculturală a cadrelor didactice în spiritul culturii naționale*, luând, în același context, considerarea și caracteristicile etnice ale minorităților naționale care conlocuiesc pe teritoriul Republicii Moldova și pe teritoriul României [10]. Această abordare contribuie la integrarea națională și culturală, realizată în cadrul principiilor democratice europene.

Pe parcursul analizei preliminare și în baza acestor deziderate am identificat următoarele **contradicții** manifestate:

- între folclorul românesc, ca patrimoniu al educației, și lipsa unor mecanisme de valorificare a culturii naționale, ca suport pentru cadrele didactice din învățământul gimnazial;
- între cerințele acute ale societății moderne de formare a *culturii naționale* a elevilor din gimnaziu și lipsa unui *sistem metodologic* în formarea *conștiinței lor culturale*;
- între importanța valorificării personalității copiilor și *abordarea creației folclorice* ca element prioritar în *formarea competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu.
- între disocierea importanței de recunoaștere a valorii personalității copiilor și modul în care creația folclorică este abordată ca element valoric esențial.

Contradicțiile precizate și soluțiile vizualizate în literatura bibliografică nu epuizează contextele și corelațiile problematice ale cercetării. Astfel, în viziunea noastră aceste contexte au condus la formularea **problemei de cercetare:** care sunt reperele teoretice și metodele practice pentru formarea competenței etnoculturale a elevilor de gimnaziu prin valorificarea creației folclorice?

Obiectul cercetării l-a constituit procesul de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Scopul cercetării rezidă în fundamentarea teoretică și metodologică a formării *competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Obiectivele cercetării sunt focusate pe:

1. interpretarea științifico-istorică privind evoluția conceptelor operaționale ale cercetării de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*;
2. evidențierea și configurarea factorilor determinanți ai *valorilor contextuale* în creația folclorică națională și a principiilor, condițiilor, factorilor și practicilor de formare a competenței etnoculturale;
3. conceptualizarea *Modelului pedagogic și a metodologiei de formare a competenței etnoculturale* a elevilor în termeni de criterii, indicatori, descriptori și valori;

4. diagnosticarea nivelurilor de formare a competenței etnoculturale și determinarea demersului teoretic al conceptului de *competență etnoculturală* a elevilor prin valorificarea creației folclorice;
5. elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Programei școlare opționale de formare a competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice;
6. formularea concluziilor științifice și a recomandărilor referitoare la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Ipoteza cercetării: Formarea competenței etnoculturale a elevilor de gimnaziu va fi eficientă dacă activitățile educative bazate pe valorificarea creației folclorice vor fi proiectate conform unor repere teoretice și metodologice coerente, asigurând dezvoltarea achizițiilor etnoculturale și etnoartistice pentru realizarea activităților extrașcolare, care vor conduce la rezolvarea sarcinilor didactice orientate spre dezvoltarea acestei competențe.

Sinteza metodologică și justificarea metodelor selectate pentru realizarea cercetării:

- *metode teoretice:* documentarea științifică/studiul bibliografic; modelarea teoretică prin analiză și sinteză; generalizarea și sistematizarea; inducția și deducția; modelarea matematică;
- *metode empirice:* observarea științifică; conversația; anchetarea elevilor; chestionarea cadrelor didactice și a părinților; experimentul pedagogic;
- *metode statistice:* analiza calitativă și cantitativă a datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică rezultă din: stabilirea reperelor conceptuale cu privire la formarea competenței etnoculturale în perspectiva prevederilor normative naționale și internaționale; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală; conceptualizarea și funcționalitatea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale:* elaborarea grilei de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor și a valorilor competenței etnoculturale; elaborarea principiilor de formare a competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice în procesul aplicării *Programei școlare opționale* și a curriculumului pentru realizarea ei.

Rezultatele obținute ce contribuie la soluționarea problemei științifice importante în cercetare le raportăm la: interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale investigației: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală; Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale:* grila de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor și a valorilor competenței etnoculturale; *principiile de formare a competenței etnoculturale* valorificate, *Programa școlară opțională* de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Semnificație teoretică a cercetării constă în stabilirea prevederilor normative naționale ce implică formarea profesională continuă prin valorificarea creației folclorice; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală; conceptualizarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale:* elaborarea grilei de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor și a valorilor competenței etnoculturale; elucidarea principiilor de formare a competenței etnoculturale; descrierea factorilor ce determină valorificarea creației folclorice în formarea competenței etnoculturale; sinteza teoretică privind specificul formării competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice și formularea concluziilor științifice noi cu privire la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în identificarea și interpretarea/descrierea experiențelor pedagogice de instruire a elevilor și de formare a cadrelor didactice prin valorificarea creației folclorice; conceptualizarea instrumentelor de (auto)evaluare a nivelului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu (chestionar, scală de evaluare); elaborarea,

implementarea și validarea *Programei școlare opționale* de formare a competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice; valorificarea în practica educațională din învățământul gimnazial a principiilor de formare a competenței etnoculturale și formularea unor concluzii științifice și recomandări semnificative pentru reactualizarea managementului proceselor de învățământ general din România și din Republica Moldova în perspectiva valorificării creației folclorice.

Problema științifică soluționată în investigație rezidă în configurarea, fundamentarea teoretică și validarea în practica pedagogică a *Programei școlare opționale* de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice pe un eșantion extins de subiecți experimentali care a contribuit la sensibilizarea cadrelor didactice față de lacunele și discrepanțele identificate în învățământul gimnazial și față de sporirea și sensibilizarea interesului lor pentru implementarea și valorificarea creației folclorice în procesul educațional; proiectarea și transferul tehnologic în practica educațională; autoevaluarea prin valorificarea criteriilor, a indicatorilor și a descriptorilor programei de către cadrele didactice și orientarea acestora spre inovație, creație, eficiență și originalitate în mediul elevilor.

Impactul social al cercetării rezidă în crearea și în constituirea comunității de pedagogi care se orientează spre cercetarea și inovarea practicii educației cu efecte și relevanțe de dezvoltare a competențelor investigaționale ale elevilor în acord cu prevederile documentelor de politici în domeniul profesionalizării cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice a fost desfășurată prin diseminarea acestora în contextul manifestărilor științifice și științifico-metodice naționale, naționale cu participare internațională și internaționale și validate experimental în Școala Gimnazială Nr. 29 din orașul Galați, România, la care au participat 104 elevi din clasele a cincea A, B, C, D și 26 de cadre didactice.

Publicații la tema tezei: parcursul investigativ al temei, în integritatea lui, s-a materializat prin elaborarea a 17 lucrări științifice: 3 articole științifice publicate în reviste științifice de specialitate din Registrul Național al revistelor de profil incluse în Lista bazelor de date acceptate de ANACEC din Republica Moldova, 2 reviste științifice din România, 1 în revistă internațională, 6 materiale științifico-didactice publicate în România (format pdf DVD), și 5 articole prezentate și publicate în volumele cu materialele conferințelor naționale și internaționale.

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice și anexe.

Concepte-cheie: cultură, educație etnocultură, cultură etnoartistică, model pedagogic, creație folclorică, competență etnoculturală, preadolescent/elev, cadru didactic, programă școlară opțională.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este prezentată o sinteză a ideilor științifico-istorice cu referire la actualitatea și importanța temei investigaționale, descrierea situației în domeniul vizat și argumentarea problemei de cercetare; sunt formulate scopul și obiectivele cercetării, ipoteza, metodologia de cercetare, noutatea și originalitatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a investigației, problema științifică soluționată în cadrul investigației, implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării, volumul, structura și sumarul compartimentelor tezei.

În **Capitolul 1. „Educația prin cultură: fundament al formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu”** sunt conturate și analizate principalele direcții teoretice ale culturii ca factor de reglementare și stimulare al comportamentului uman. În acest context, cultura, ca sistem de valori, este produsul activității unui popor, al unei națiuni, al unei ființe. Așadar, este firesc și logic că personalitatea umană să se poată dezvolta și să poată activa în *contextul culturii sale naționale*, de care este legată genetic și spiritual, prin educație și prin învățare. Societatea, în general, și omul, în special, își edifică existența prin operaționalizarea anumitor elemente ale culturii imateriale, printre care sunt *componente cognitive, componente axiologice, componente normative, componente simbolice ale culturii etnoartistice* care se prezintă ca un concept sintetic, sincretic, ca o realizare filosofică, antropologică, psihologică, artistică a personalității. *Cultura etnoartistică* situată între *totalitatea valorilor artistice* create de popor de-a lungul istoriei și capacitatea de *receptivitate estetică* și artistică a personalității, reprezintă aspectul *atitudinal și aptitudinal* al poporului (al personalității). Prezența culturii etnoartistice a personalității se observă prin *capacitatea* de reflectare despre *arta populară* și aprecierea ei din punct de vedere valoric, care, prin urmare, poate asigura existența personalității, poporului, neamului [40]. Aceste deziderate au condus la evidențierea și stabilirea *funcțiilor educației etnoartistice și etnoculturale*. Educația este concepută ca o investiție în om și reprezintă o preocupare a întregii societăți prin valorificarea optimă a resurselor sale materiale și umane. La realizarea educației contribuie familia, mediul social, școală, Biserica, instituțiile culturale, mass-media și structurile asociative. În constelația acestor factori de educare a tinerei generații, școlii îi revine locul central, ea fiind „principala instituție socială specializată în pregătirea oamenilor pentru muncă și viață” [11]. Un rol esențial în proiectarea viziunii asupra viitorului dominat de globalizare îl are Comisia Internațională pentru Educație în secolul XXI, al cărei președinte, Jacques Delors, în Raportul către UNESCO [32] sistematiza perspectivele în trei direcții importante:

1. de la *comunitatea locală* spre o *societate globală*;
2. de la *coeziune socială* spre *participarea democratică*;
3. de la *creștere economică* la *dezvoltarea umană*.

Promovarea cunoașterii și înțelegerii folclorului ca parte integrantă a educației interculturale implică nu numai participarea activă și creativă, ci și un proces continuu de cultivare a curiozității și respectului față de valorile culturale proprii, precum și ale altor popoare. În esență, această formă de educație promovează o atitudine deschisă, chibzuită și sensibilă, ce promovează un interes autentic pentru moștenirea spirituală comună a umanității.

Considerăm că principalul aport al lui T. Vianu în istoria și teoria culturii îl reprezintă concepția lui despre *sensul culturii*. T. Vianu s-a arătat deschis față de integrarea sociologiei în abordarea culturii, pentru a conchide că „idealul cultural mai înainte de a fi general, valabil pentru întreaga umanitate, este propriu anumitor societăți și anumitor epoci” ” [49, p. 291]. Raportul antropologic om-cultură: om deplin, conform investigației sunt schematic demonstrate în figura 1.

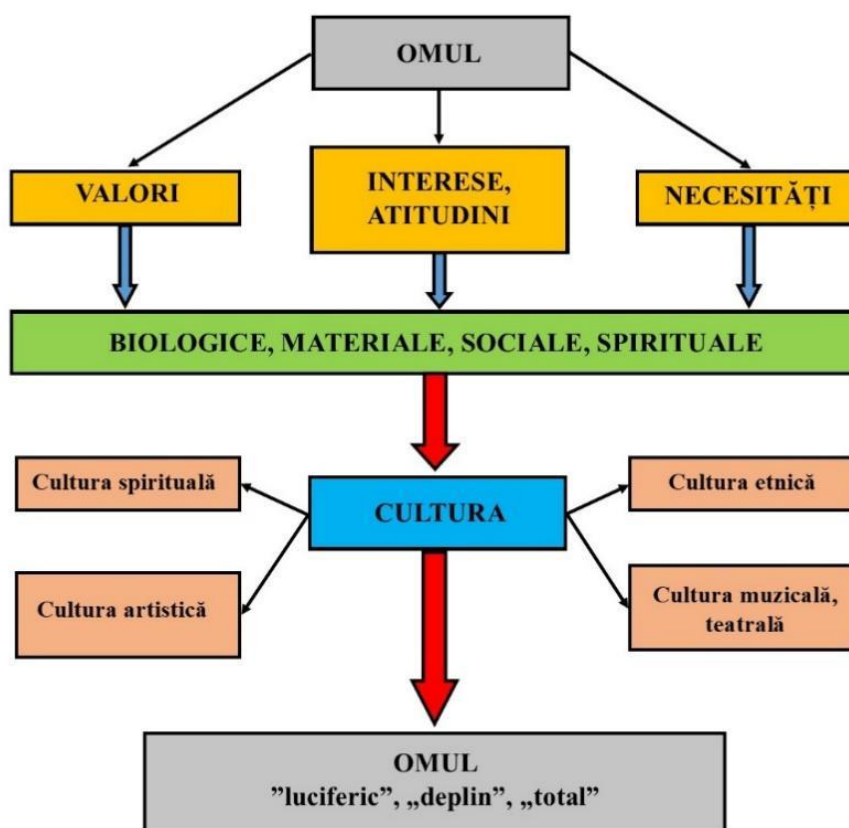

Figura 1. Raportul antropologic „om – cultură: „om deplin” (L. Blaga)

În această figură se observă o relație dialectică între existențial și axiologic, susținând că oamenii nu sunt mereu aceiași, iar nevoile lor se modifică în timp. În schimb, valoarea rămâne constantă, reprezentând expresia ideală a armoniei dintre individ și lume, prin analiza factorului etnic atât ca rezultat al diferențierilor sociale, cât și ca un element care determină structura realității sociale. În prezent, unii etnologi reiau și dezvoltă ideile sociologului menționat, văzând etnosul ca o grupare socială formată odată cu evoluția comunității istorice, ai cărei membri sunt uniți într-o contiguitate culturală etnoartistică prin trăsături obiective precum limba, obiceiurile, religia și altele, conform figurii de mai jos:

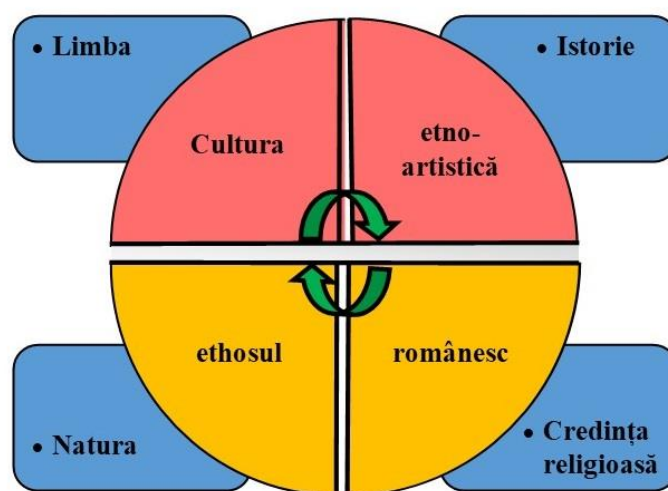

Figura 2. Contiguitatea culturii etnoartictice (ethosul românesc)

Prin intermediul creației folclorice, al culturii etnoartistice și al etnopedagogiei, procesul educațional se deschide către interculturalitate, un concept ce reflectă comunicarea și cooperarea între culturi, așa cum au subliniat mai mulți cercetători. T. Cozma identifică principalele dimensiuni ale educației interculturale ce vizează păstrarea diversității culturale, deschiderea față de nou și față de diferență, dezvoltarea capacității de a înțelege și a accepta alteritatea, eliminarea fricii față de celălalt și a prejudecăților, formarea abilității de a gestiona conflictele, recunoașterea reperelor etno-sociale, construirea de relații între popoare, promovarea respectului și înțelegerii reciproce între culturi [22]. Acestea converg educației *literar-artistice*, semnificând un tip și un domeniu de educație, care presupune formarea în anii de școlaritate a cititorului cult de opere literare, capabil să recepteze adecvat, să comenteze și să interpreteze o diversitate amplă de texte literar-artistice, să înțeleagă textele literar-interpretative, eventual să producă el însuși astfel de texte.

Ovid Densușianu [26, p. 45] a orientat cercetarea folclorului către o viziune mai amplă, cu scopul de a surprinde, în esență, „*icoana sufletească întreagă a unui popor*”, adică totalitatea elementelor ce definesc spiritualitatea colectivă – emoțiile, gândurile, credințele și experiențele de viață ale oamenilor simpli. Acestea sunt reflectate în figurile de mai jos:

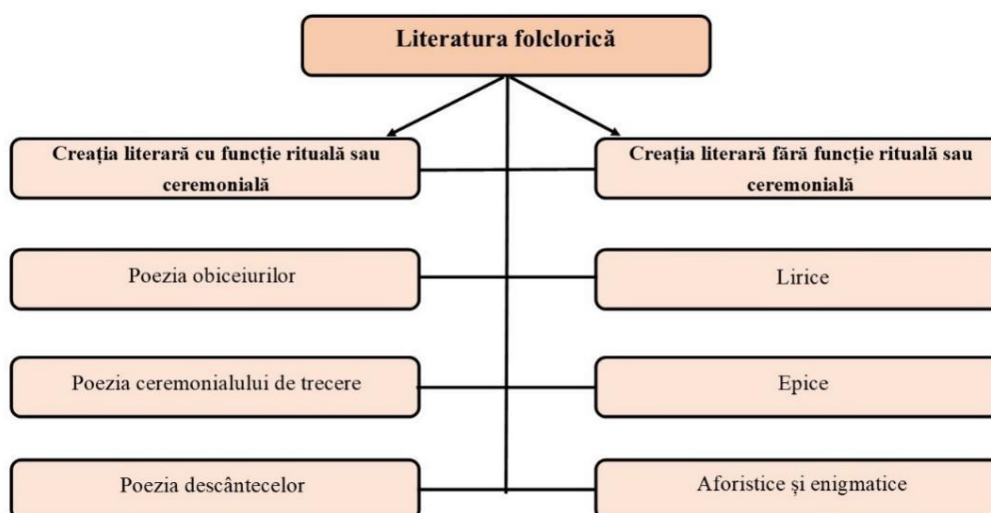

Figura 3. Speciile literaturii folclorice

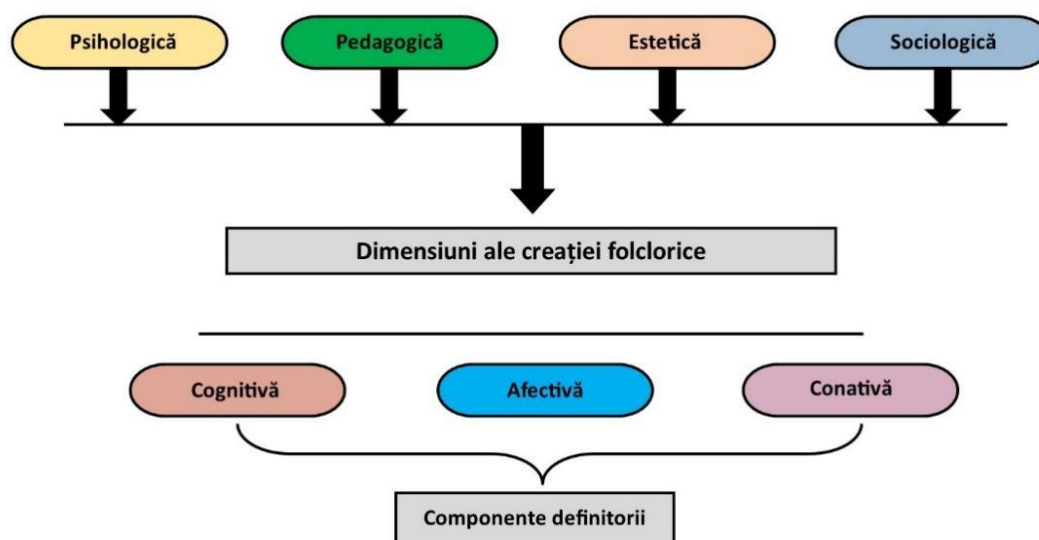

Figura 4. Funcții, dimensiuni și componente ale creației folclorice

De asemenea, creația folclorică este încorporată în diverse concepții și teorii privind originea folclorului, între care se remarcă: *concepția tradiționalistă, concepția ritualistă și mitologică, teoria mistică și teoria bunurilor decăzute* [44, p. 53].

Prin **creație folclorică** se înțelege totalitatea formelor de expresie artistică prin care comunitatea își manifestă modul colectiv de cunoaștere și interpretare a realității; or, folclorul reprezintă ansamblul *producțiilor artistice și spirituale* ale culturii populare.

Astfel, prinși în textele folclorice epice, lirice și dramatice, copiilor li se formează orientări axiologice [3] privind *valorile morale* (bine, cinste, datorie, omenie, demnitate, responsabilitate, corectitudine), *valori artistice* (frumos, tragic, sublim, comic), *valori religioase* (divin, sacru), *valori economice* (bunăstare, muncă, avuție, prosperitate), *valori fundamentale ale umanității* care sunt temeiuri ale vieții. Între folclor și pedagogia formală a existat mereu o relație strânsă. Analizând lucrările unor autori și creațiile populare orale prin prisma teoriilor educaționale moderne, se poate contura o viziune pedagogică actualizată asupra folclorului, și anume conceptul de *paideumă pedagogică*. Acesta are la bază termenul introdus de etnograful german Leo Frobenius [27]. Pornind de la această concepție, putem dezbate paideuma pedagogică a unui spațiu, rezultată din cultura etnoartistică [7] (tabelul de mai jos):

Tabelul 1. Precizări aspectuale ale culturii etnoartistice

CULTURA ETNOARTISTICĂ	
Aspecte antropologice (axiologice):	Aspecte psihopedagogice (educaționale)
• Totalitatea valorilor artistice create de popor de-a lungul istoriei • Rezultatul unei „mutații ontologice” (L. Blaga) • Congruența <i>atitudinal și aptitudinal</i> a poporului • Stare de conștiința de sine • Asigurarea existenței	• Receptivitatea estetică-artistică • Interesul și dragostea față de tradiții populare • Necesitatea de comunicare în cadrul valorilor naționale • Cunoștințe în creația folclorică • Capacitatea de reflectare despre arta populară și aprecierea acesteia din punct de vedere valoric

Aceste precizări aspectuale conduc înspre valorificarea creației folclorice în procesul educațional ce confirmă scopul și obiectul cercetării noastre privind necesitatea iminentă a formării competenței entoculturale a elevilor, care încorporează anumite procese mentale/cognitive (cunoștințe, abilități, atitudini, valori) contigue în funcționalitatea acesteia, semnificând un circuit continuu și acțional în procesul de asimilare a creației folclorice de către elevii din gimnaziu (figura de mai jos):

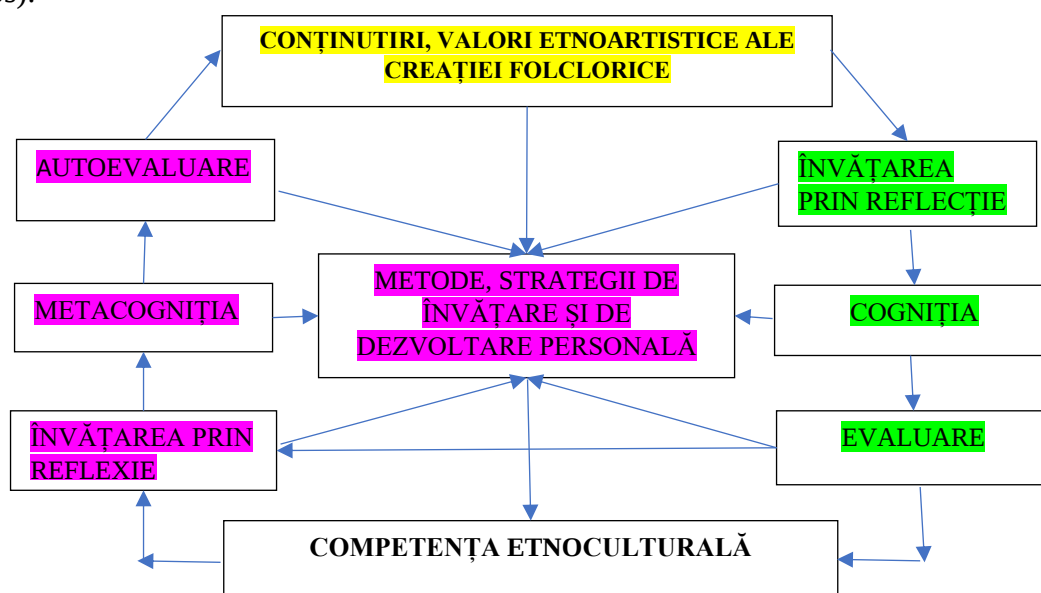

Figura 5. Procese mentale/cognitive congruente ale funcționalității competenței etnoculturale

Așadar, din cele expuse, putem deduce că în construirea competenței etnoculturale un rol important îl joacă tipologia relațiilor logice dintre concepte, ce se identifică drept *harta conceptuală* a acestui proces. Atare tipologie însumează *relații cauzale, relații de subordonare și relații de asemănare sau de diferențiere*, acestea reprezentând *ancorajul reflecției și cogniției, al reflexiei și metacogniției în procesul de învățare prin integrarea și mobilizarea sistemului de cunoștințe, abilități și valori culturale și etnoartistice ale creației folclorice la nivelul învățământului gimnazial*.

Astfel, fiecare generație educă pe cea următoare prin transmiterea experiențelor acumulate, iar *relația de interinfluențare* este prezentă cu intensivitate maximă datorită comunicării etnoculturale dintre indivizi și dintre generații sau datorită unor subtile fenomene de *percepție socială, de comunicare nonverbală, de contagiune sau influență psihosocială* prin care pot intui sau pot anticipa ce anume se așteaptă de la ei. În fond, individul manifestă o serie de *conduite și comportamente repetabile* atât în propria sa existență, cât și în existența altora din cadrul generației sale. În context este identificată *învățarea experiențială* [36, p. 125] prin convergența atât a reflecției-cogniției, deci prin *cunoașterea concretă* a ciclului de învățare, cât și a reflexiei-metacogniției în care experiențele concrete sunt urmate de *conceptualizare abstractă și experimentare activă*. Această congruență stabilește și consolidează transferul de învățare și de aplicare a noilor cunoștințe ale elevilor în varia situații de viață, acestea semnificând competența lor etnoculturală prin valorificarea creației folclorice.

Această congruență a învățării prin cogniție și metacogniție favorizează competența etnoculturală a elevilor în baza a mai multor *mecanisme*, aidoma unei „drone” investigaționale:

- *integrarea simțurilor* vizuale, auditive, tactile ce favorizează conexiuni ale varia tipuri de informații;
- *conceptualizarea* prin reflexie ce favorizează înțelegerea prin congruența cunoștințelor noi cu experiențele anterioare;
- *conexiuni și proiecte interdisciplinare* ce favorizează învățarea și explorarea în perspective diverse și extinse a domeniilor cunoașterii prin integrarea și transferul cunoștințelor, abilităților și a valorilor;
- *orientarea și aplicabilitatea practică* ce facilitează congruența cunoașterii multidimensionale.

Așadar, componentele structurale fundamentează procesele de reflecție-cogniție și de reflexie-metacogniție asupra dobândirii *cunoștințelor, abilităților, comportamentelor și atitudinilor/valorilor* elevului în cadrul învățării unor conținuturi integrate și mobilizate în elaborarea unor produse valide și aplicabile adecvate contextului sociocultural „pentru a performa în mod constant cu succes într-un domeniu specificat” [33, p. 125].

Capitolul 2. „Modelul și Metodologia formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice” include, descrie și abordează în mod original atât *elemente și mecanisme definitorii* ale creației folclorice - psihologică, pedagogică, estetică, sociologică -, *funcții* ale creației folclorice - cognitivă, afectivă, conativă, cât și *strategii didactice și instrumente ale studierii creației folclorice în gimnaziu*. În context, pentru a atinge o înaltă calitate a educației, este necesar a dezvolta continuu componentele standardelor educaționale, după cum direcționează experiența pedagogică. Aceste modernizări sunt impuse de influența mai multor *condiții în formarea competenței etnoculturale*: ea poate fi influențată de *condițiile economice, sociale, pedagogice și psihologice* și prin *strategii didactice inadecvate*, pe care le vizualizăm ca fiind o „miopie valorică” sau o „criza valorică” [9]. Creația folclorică este procesul cultural ce se transmite de la o generație la alta prin diferite forme și conținuturi, cuprinse în diverse valori, credințe, norme, cerințe etc.

Pentru a minimaliza ori chiar pentru a exclude atare „miopie valorică”, în proiectarea și în exercitarea conținuturilor curriculare ale procesului educațional, este necesar să se amplifice și să se fundamenteze abordarea și prezențialitatea *complexului valoric și formativ al creației folclorice* în scopul descoperirii de către elevi a setului cultural „natural”, ingenuu, prin studierea deliberată a creației folclorice, transformându-se într-o ocazie de educație corectivă rară și privilegiată, sesizabilă în diverse acțiuni dezirabile [50, p. 109-155]. Investigația noastră urmărește anume descoperirea și

deschiderea acestui „set cultural natural”, prin analize, sinteze și relevanțe teoretice, metodologie, praxiologice și axiologice care, în literatura de specialitate, nu sunt evidențiate nici astăzi. În baza interpretării științifice, a determinării clasificărilor, a funcțiilor creației folclorice și a principiilor formulate, am elaborat *cadrul conceptual* sau **modelul pedagogic** (figura de mai jos):

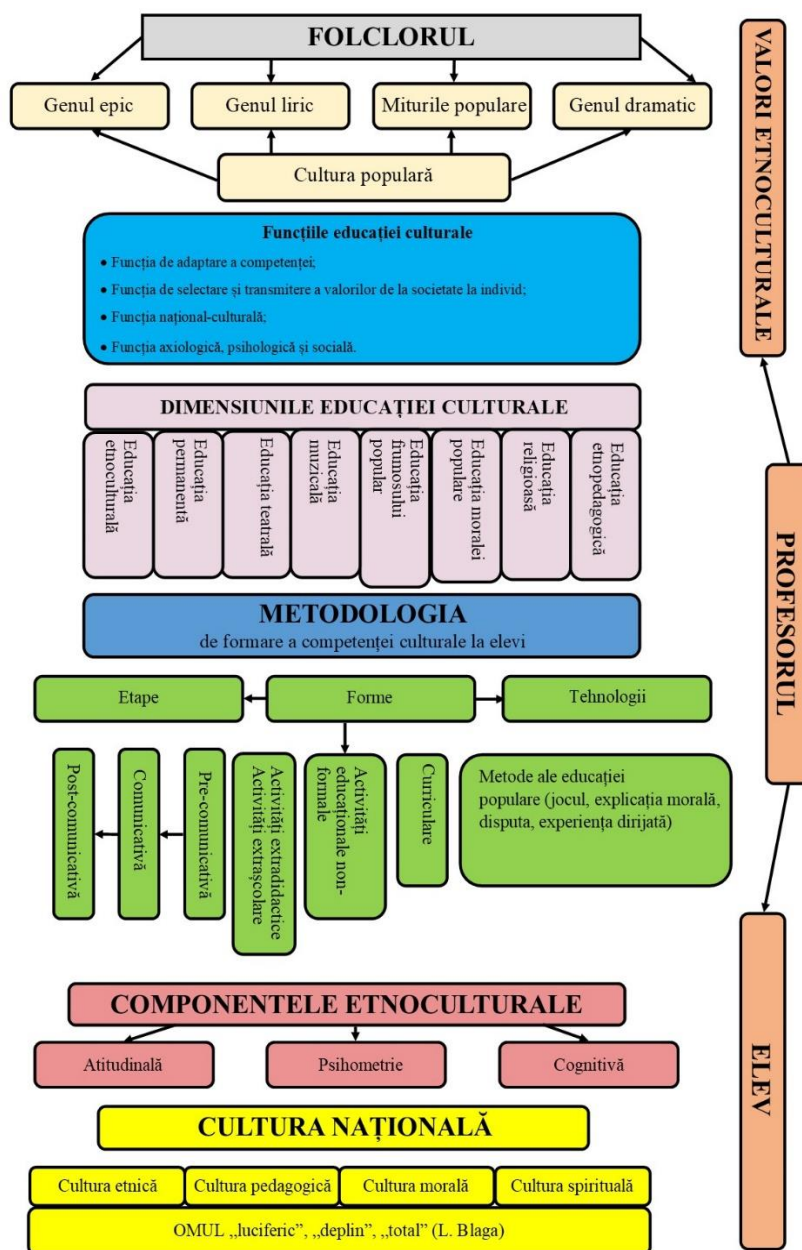

Figura 6. Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice

În modelul elaborat de noi, drept sursă de formare a competenței etnoculturale a elevilor o considerăm *folclorul național*, cu una dintre principalele metodologii specifice, ce se realizează prin următoarele **funcții**: antropologic-culturală, de selectare și de transmitere a valorilor de la societate la individ, național-culturală, axiologică, psihologică, socială.

Or, cultura populară românească este compusă dintr-un set de cunoștințe și un mod de a gândi, situate în plan mental și atitudinal, și dintr-o varietate de forme de expresie — verbală, muzicală, gestuală, coregrafică etc. Acest set de cunoștințe provine din observația directă, din contactul neîngrădit cu natura și din experiența practică empirică a fiecărui om, adult sau copil, fiind diferit de experimentele științifice bazate pe măsurători și calcule. Aceste acumulări au modelat sau chiar au structurat modul de gândire și de acțiune, dominat de ceea ce etnologii au numit „logica sensibilului”

sau „logica concretului”, specifică gândirii primitive, dar și mentalității populare, ordonând lumea în opoziții binare precum „sus” și „jos”, „înainte” și „înapoi”, „umed” și „uscat”, „început” și „sfârșit”, „dulce” și „amar”, „lună” și „soare” etc. Astfel, în conturarea ethosului românesc influențează în mod principal geo-cosmicul, istoria, limba, credința religioasă, sapiențialitatea sau filosofia, arta și ceea ce am putea numi structurile arhetipale, reprezentate de „țărânel român” și „satul românesc”. După cum menționa și Immanuel Kant, „copiii nu trebuie crescuți doar după starea de față a neamului omenesc, ci după o stare mai bună, posibilă în viitor, adică după ideea omenirii și a întregii sale meniri” [35, p. 22].

Or, elevii trebuie implicați în „invitația la acțiune”, în intervenția acțională pozitivă și formativă în viața lor, deci în formarea competențelor, acestea semnificând anumite niveluri sau etape ilustrate în figura de mai jos :

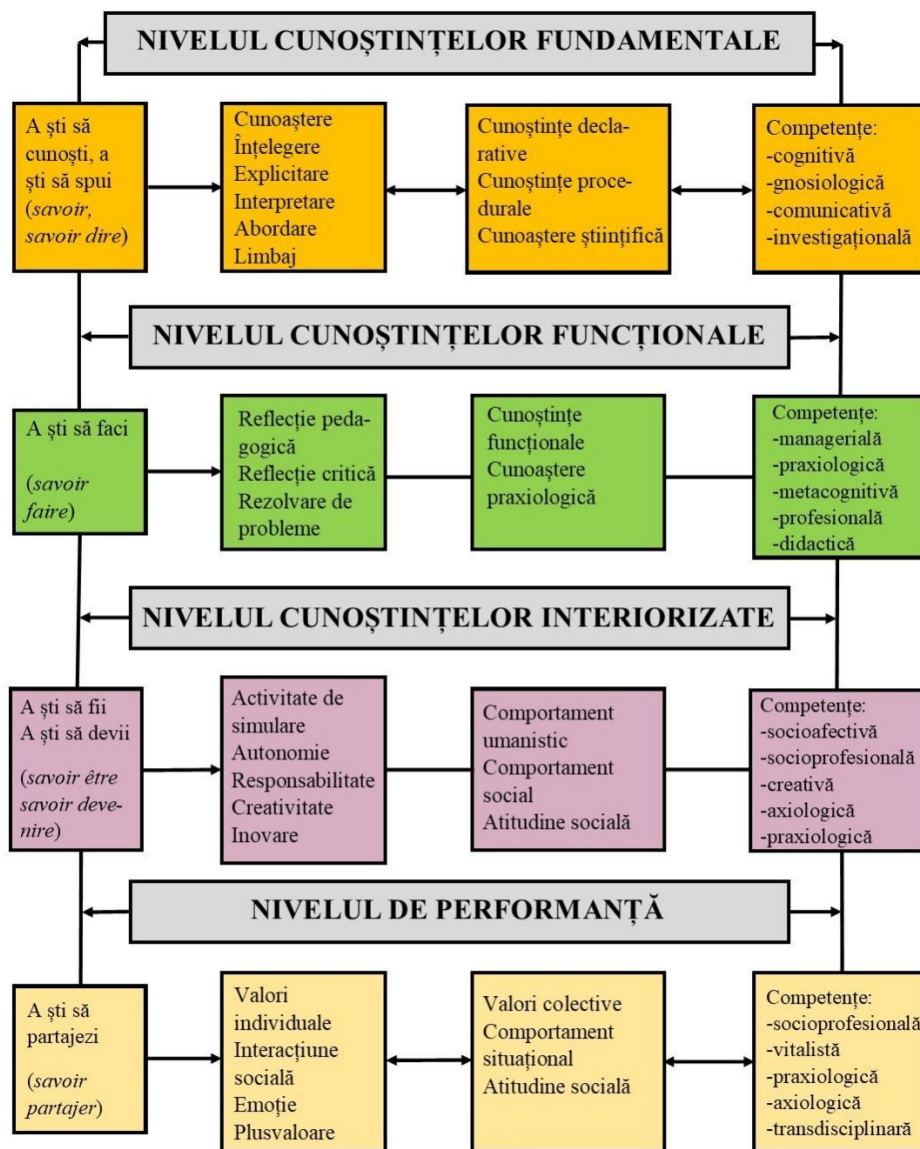

Figura 7. Configurația formării competențelor, conform curriculumului

Astfel, prinși în textele folclorice epice, lirice și dramatice, copiilor li se formează orientări axiologice [3] privind *valorile morale* (bine, cinste, datorie, omenie, demnitate, responsabilitate, corectitudine), *valorile artistice* (frumos, tragic, sublim, comic), *valorile religioase* (divin, sacru), *valorile economice* (bunăstare, muncă, avere, prosperitate), *valorile fundamentale ale umanității* care sunt temeiuri ale vieții, dând sens acestora. Aici se instituie și se creează *axa cronologică*, „rupând monotonia existențială” și „întronând timpuri aurorale, semnificativi”, și „adăugând o nouă valoare temporalității și ritmicității umane” [24, p. 40-41] la nivelul mai multor ipostaze comportamentale în contextul frumosului relațional, al frumosului comunitar, al culturii.

Din reperele filosofice ale culturologiei deducem o caracteristică esențială a ființei umane de a trăi într-o ambianță pe care ea însăși și-a creat-o. Aici sunt evidente și rolul și locul creației folclorice, în baza cărora a fost elaborat pilonul conceptual al modelului pedagogic.

Folclorul se distinge prin câteva trăsături specifice, ce se află în relații de intercondiționare și determinare reciprocă. În cadrul sistemului de principii ce vizează formarea culturii etnoartistice a elevilor, un rol deosebit îl au *principiile axiologice* [41], care orientează procesul educațional spre dimensiunea valorică a existenței umane.

Printre acestea se numără:

- principiul educației prin și pentru valori;
- principiul transpunerii valorilor în fapte de civilizație;
- principiul sensibilității afective;
- principiul dominării valorilor naționale perene.
- Creația folclorică se caracterizează prin trăsături fundamentale ce reflectă caracterul ei complex și implicațiile profunde asupra procesului educațional și cultural. Cele mai importante dintre acestea sunt:
- *colectivismul* – este rodul creației colective, al contribuției anonime a nenumăraților înțelepți și pedagogi din popor, ale căror idei au fost transmise, îmbogățite și rafinate de-a lungul generațiilor;
- *empirismul și practicismul* – creația folclorică se remarcă prin forța exemplului și prin eficiența practică, nu prin teorii abstracte, ci prin realizări concrete, inspirate din experiența vieții;
- *continuitatea și consecutivitatea* – creația folclorică asigură transmiterea valorilor educaționale din generație în generație, contribuind la menținerea identității și a echilibrului social. Această trăsătură se bazează pe principiul continuității istorice, indispensabil oricărei forme autentice de dezvoltare, inclusiv celei pedagogice;
- *sincretismul* – creația folclorică nu se desfășoară izolat, ci în legătură strânsă cu alte domenii ale vieții sociale, fiind împletită cu obiceiurile, tradițiile, datinile și ritualurile specifice culturii populare [45, p. 13-14].

Formarea *competenței etnoartistice* a elevilor prin valorificarea manifestărilor folclorice necesită din partea profesorului orientare după un *sistem teleologic concret și finit*: finalități, sistemul de principii, strategii, tehnologii, metodologii clar ierarhizate. Formarea *competenței etnoculturale* constituie o parte a personalității „depline” (conform lui L.Blașa [15]).

Aceste argumente și interpretări au condus în abordarea *competenței folclorice*, care este o componentă mai specifică a celei etnoculturale, prin cunoașterea, înțelegerea și valorificarea folclorului, prin capacitatea de a interpreta, a reproduce și a transmite creațiile folclorice prin atitudinea de prețuire și protejare a tradițiilor populare ca expresie a identității naționale. Practic, *competența folclorică dezvoltă legătura directă a elevului cu tradiția vie*, contribuind la formarea sentimentului de apartenență și la conservarea memoriei culturale.

Pe de altă parte, în literatura de specialitate, nu am identificat nici o dezbatere, nici o referință sau o interpretare conceptuală privind competența etnoculturală, și, reieșind din aceste lacune, am încercat să o definim, particularizând-o elevilor din gimnaziu: ***Competența etnoculturală reprezintă ansamblul de cunoștințe, abilități, atitudini și valori achiziționate de către elevi prin valorificarea creației folclorice, în baza cărora elevul interiorizează și respectă particularitățile culturale, lingvistice, religioase și tradiționale ale comunității proprii și ale altor comunități, se raportează în mod tolerant și deschis la diversitatea culturală, participă activ la păstrarea și în promovarea identității naționale și a dialogului intercultural.***

Considerăm că metodologia formării *competenței etnoculturale* va fi eficientă dacă se vor respecta următoarele **principii**: principiul orientării umaniste; principiul creativității; principiul interiorizării folclorului; principiul unității educației-instruirii-dezvoltării culturale; principiul corelației între senzorial și rațional, între concret și abstract; principiul sensibilității afective; principiul intuiției; principiul pasiunii; principiul acțiunii totale a folclorului asupra omului; principiul

motivării activității; principiul educației prin și pentru valori; principiul transpunerii valorilor în fapte de civilizație; principiul dominării valorilor naționale perene.

Interpretarea Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice este construită pe baza literaturii de specialitate și are ca scop integrarea diferitelor abordări pedagogice pentru a sprijini dezvoltarea unui sistem de valori moral-culturale ale preadolescenților. Modelul elaborat include următoarele valori structurate în următoarele componente: componenta folclor; componenta dimensiunilor educației culturale; componenta metodologică; componentele etnoculturale, acestea fiind încadrate în triada valori etnoculturale, profesorul și elevul. Modelul propus este un subsistem pedagogic, ce include atât dimensiuni teoretice, cât și praxiologice, în cadrul comunicării didactice, aplicabil în învățământul gimnazial. Acesta se fundamentează pe reperele normative pentru elaborarea modelului ce sunt determinate de nivelurile de calificare bazate pe rezultatele învățării și de profesionalizare a cadrelor didactice, pe reperele metodologice valorificate în elaborarea modelului ce sunt construite în baza teoriilor și conceptelor privind educația inovativă și creativă, activitatea creatoare și liberă a elevilor, statutul, rolul, funcțiile și competențele cadrului didactic în educația prin cultură și prin valorificarea creației folclorice în activitatea educațională.

Metodologia de formare a competenței etnoculturale este axată pe următoarele **criterii** (*sistemic, formativ, axiologic, curricular și psihopedagogic*):

- **Criteriul sistemic** prevede formarea competenței etnoculturale a elevilor claselor gimnaziale în perspectiva comunicării didactice în cadrul paradigmei integrate a formării continue la nivel *formal, nonformal și informal*.
- **Criteriul formativ** presupune influențele asupra personalității elevului, corelând adecvat domeniile *cognitiv, afectiv și comportamental* în contextul educației folclorice.
- **Criteriul axiologic și epistemologic** presupune asimilarea de către elev a unui sistem de valori morale perene.
- **Criteriul curricular** reprezintă un demers structural și funcțional ce include: *sistemul de obiective, conținutul educațional, strategii educative și evaluative*.
- **Criteriul psihopedagogic** este reprezentat de particularitățile dezvoltării elevului claselor gimnaziale în raport cu valorile creației folclorice.

Aceste criterii determină și un sistem de principii al elaborării modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor claselor gimnaziale în perspectiva comunicării pedagogiei populare.

Obiectivele formării competenței etnoculturale a elevilor claselor gimnaziale în perspectiva comunicării didactice sunt expresii ale unor componente ale sistemului educațional antrenat în formarea acestuia (tabelul de mai jos).

Tabelul 2. Componentele competenței etnoculturale

Componente biologice	Componente intelectuale	Componente reglatorii	Componente psihosociale și relaționale
ritm de activitate; echilibru moral; rezistență la oboseală; coordonare psihomotrică etc.	intelență generală; capacitate de învățare; spirit creativ și critic; capacitate de comparare și de clasificare metodică; capacitate de sinteză; raționament inductiv; abstractizare.	capacitate de adaptare; capacitate de atenție și concentrare; interes pentru activitatea sa; capacitate de voință; emotivitate în studiul creației folclorice; sensibilitate; stăpânire de sine; obiectivitate.	tendență de dependență; aptitudini de comunicare; comportament de lider; spirit de echipă; interes pentru cercetarea grupului; eficiență socială; aptitudini de cooperare eficientă.

În cadrul *cunoștințe-abilități-atitudini-valori*, toate acestea fiind necesare pentru un antrenament autentic, *atitudinea* are prioritate. În postura lor de formatori, profesorii înșiși trebuie să aibă anumite atitudini - față de materia pe care o predă și față de elevi - pentru a putea insufla elevilor atitudinile fundamentale necesare dezvoltării personale. Este clar că, pe lângă competența științifică în domeniul propriu de expertiză, competența pedagogică [31] devine o prioritate de vârf. Toate obiectivele stabilite sunt construite și realizate în cadrul activităților extracurriculare și școlare.

În Capitolul 3. „Demersul pedagogic în formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice” semnifică date rezultate din studiul experimental de constatare a nivelului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Eșantionul experimental a fost cât se poate de reprezentativ și format din 104 elevi din clasele a V-a: A, B, C, D, împărțit în două grupuri independente, de dimensiuni egale: grupul experimental (GE) - 52 de subiecți, și grupul de control (GC) - 52 de subiecți, și 26 de profesori care predau în clasele gimnaziale.

La etapa de constatare a experimentului pedagogic, în faza incipientă în anul 2023, am urmărit scopul de a determina nivelul de formare a competenței etnoculturale a elevilor din GE și din GC. **Chestionarul** a cuprins zece întrebări deschise astfel încât să nu îi fie sugerat elevului răspunsul.

Interpretarea rezultatelor chestionarului a evidențiat percepțiile elevilor asupra educației, etnoculturii și folclorului, precum și diferențele dintre grupul experimental (GE) și grupul de control (GC) în etapa de constatare, după cum urmează în tabelul de mai jos:

Tabelul 3. Rezultatele chestionarului la etapa de constatare.

Itemii	Răspunsurile	Grup experimental 52		Grup de control 52	
		Nr.	%	Nr.	%
1.Cum înțelegeți noțiunea de educație? (explicați succint în 1-2 propoziții)	Educația este fenomen social	12	23,08	12	23,08
	Educația semnifică conținuturile predate în școală	12	23,08	12	23,08
	Educația este formarea personalității	7	13,46	6	11,54
	Educația sunt cei 7 ani de acasă	8	15,38	9	17,31
	Educația sunt cunoștințe și abilități	5	9,62	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	8	15,38	9	17,31
2.Ce este folclorul în viziunea voastră?	Folclorul reprezintă anumite tradiții	9	17,31	7	13,46
	Folclorul este format din povești și basme	14	26,92	14	26,92
	Folclorul este artă plastică și artă muzicală	7	13,46	7	13,46
	Folclorul este totalitatea creațiilor artistice	4	7,69	5	9,62
	Folclorul este educația casei	5	9,62	6	11,54
	Răspunsuri evazive	6	11,54	8	15,38
	N-au dat nici un răspuns	7	13,46	5	9,62
3.Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare	Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice	10	19,23	10	19,23
	„Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Harap Alb”	10	19,23	10	19,23
	„Ursul păcălit de vulpe”	13	25,00	12	23,08
	Hora, Sârba, Brașoveanca	8	15,38	7	13,46
	N-au dat nici un răspuns	11	21,15	13	25,00
4.Scrieți o propoziție	Cultura este respectul față de oameni	14	26,92	14	26,92
	Totalitatea limbajului, tradiției și religiei	8	15,38	6	11,54
	Cultura este o artă	10	19,23	7	13,46

despre ce este cultura	Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și a istoriei neamului	7	13,46	6	11,54
	Cultura promovează înțelegerea între popoare	7	13,46	6	11,54
	Răspunsuri evazive	4	7,69	4	7,69
	O parte din elevi nu au avut nici un răspuns.	2	3,85	9	17,31
5. De ce copilul se educă prin poveste?	Povestea ne face mai buni	10	19,23	10	19,23
	Povestea dezvoltă imaginația și creativitatea	9	17,31	10	19,23
	Pentru copil povestea este model de educație	13	25,00	15	28,85
	Pentru că binele învinge răul	11	21,15	7	13,46
	Eroii poveștilor sunt exemple de dezvoltare a personalității	4	7,69	3	5,77
	Răspunsuri evazive	1	1,92	2	3,85
	N-au dat nici un răspuns	4	7,69	5	9,62
1. Ce educă proverbul?	Proverbul dă sfaturi oamenilor care îl citesc	8	15,38	8	15,38
	Proverbele sunt experiențe de viață	9	17,31	9	17,31
	Proverbele transmit valori morale	13	25,00	11	21,15
	Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor	8	15,38	8	15,38
	Orice proverb este o învățătură	5	9,62	4	7,69
	Răspunsuri evazive	5	9,62	7	13,46
	Altă parte de elevi n-au dat nici un răspuns	4	7,69	5	9,62
7. Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu” și „identitate”	A fi înseamnă a fi unic	8	15,38	7	13,46
	„Eu” este egal cu noțiune de mine	10	19,23	9	17,31
	Eu sunt diferit, Eu sunt eu, Eu nu sunt ca alții	7	13,46	7	13,46
	Noțiunea de „eu” reprezintă gândurile, nevoile și dorințele mele	10	19,23	9	17,31
	Identitatea nu schimbă exteriorul	8	15,38	8	15,38
	Răspunsuri evazive	5	9,62	7	13,46
	O bună parte din elevi n-au dat niciun răspuns	4	7,69	5	9,62
8. Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?	Folclorul este talentul în orice fel de artă	6	11,54	7	13,46
	Folclorul românesc este modelul de educație întrucât conține niște simboluri ale țării	7	13,46	7	13,46
	Folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute prin povești, proverbe și cântece	11	21,15	10	19,23
	Folclorul este frumosul vieții pe pământ	11	21,15	12	23,08
	Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	7	13,46	6	11,54

	Răspunsuri evazive	5	9,62	6	11,54
	N-au răspuns	5	9,62	4	7,69
9. Ce vă spun bunicii despre folclor?	Folclorul este o parte importantă din cultura noastră	14	26,92	14	26,92
	Folclorul este comoara sufletului românesc	7	13,46	7	13,46
	Folclorul sunt tradițiile și portul national	7	13,46	7	13,46
	Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale	14	26,92	13	25,00
	Folclorul se bazează pe tradițiile bătrânești	2	3,85	2	3,85
	Răspunsuri evazive	4	7,69	7	13,46
	N-au dat nici un răspuns	4	7,69	2	3,85
10. Vedeți vreo legătură între „folclor” și „cultură”?	Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului	16	30,77	14	26,92
	Nu văd nici o legătură între folclor și cultură	4	7,69	3	5,77
	Ambele sunt legate de România	8	15,38	7	13,46
	Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră	16	30,77	12	23,08
	Folclorul este cultură	6	11,54	5	9,62
	Răspunsuri evazive	0	0	6	11,54
	N-au dat nici un răspuns	2	3,85	5	9,62

În urma analizei rezultatelor am constatat că elevii din grupul experimental (GE) au o înțelegere mai profundă a educației, culturii și folclorului comparativ cu grupul de control (GC). Procentul de răspunsuri evazive sau lipsă de răspuns este mai ridicat în GC, ceea ce sugerează un impact pozitiv al intervenției educaționale asupra GE. Înțelegerea conceptelor fundamentale (educație, cultură, folclor, identitate) este relativ bine conturată, dar există loc pentru îmbunătățiri, mai ales în ceea ce privește definirea folclorului și rolul acestuia în educație.

La etapa actuală se simte interesul mai scăzut al profesorilor pentru păstrarea și promovarea folclorului național, ceea ce se observă în cunoștințele slabe ale elevilor față de creația folclorică. Presupunem că acest lucru se întâmplă din cauză că înșiși profesorii posedă un volum de cunoștințe redus privind tradițiile și obiceiurile neamului nostru [10].

În experimentul de constatare au fost antrenați și 26 profesori școlari, cărora li s-a propus un *chestionar* de cunoștințe ca a cuprins zece întrebări. În figura de mai jos este precizat nivelul de formare a competenței etnoculturale Capitolul 3, 3.1.p. 112-114, Figura 3): **Interpretare datelor din tabel demonstrează următoarele:**

Întrebările și distribuția răspunsurilor:

- „Ce înțelegeți prin sintagma: competență folclorică?” – **3 răspunsuri (11,53%)**
- „Ce înțelegeți prin sintagma competență etnoculturală?” – **4 răspunsuri (15,38%)**
- „Cum comentați că folclorul, în esența sa, este pedagogie?” – **2 răspunsuri (7,69%)**
- „Cum comentați relația tradiție-folclor?” – **6 răspunsuri (23,07%)**
- „Cum formați competența folclorică a elevilor?” – **4 răspunsuri (15,38%)**
- „Comentariul despre identitatea etnică” – **2 răspunsuri (7,69%)**
- „Valențele folclorului românesc” – **2 răspunsuri (7,69%)**
- „Ce lipsește în curricula gimnaziale privind folclorul?” – **1 răspuns (3,84%)**
- „Structura competenței etnoculturale a elevilor” – **1 răspuns (3,84%)**
- „Caracterizarea a 4-5 componente ale competenței etnoculturale” – **1 răspuns (3,84%)**

Astfel, întrebarea cu cea mai mare pondere a răspunsurilor este legată de relația dintre *tradiție și folclor* (**23,07%**), urmată de competența etnoculturală și formarea acesteia (**15,38% fiecare**). Cele mai puține răspunsuri s-au înregistrat la întrebările despre *curricula gimnaziale și structura competenței etnoculturale* (**3,84% fiecare**).

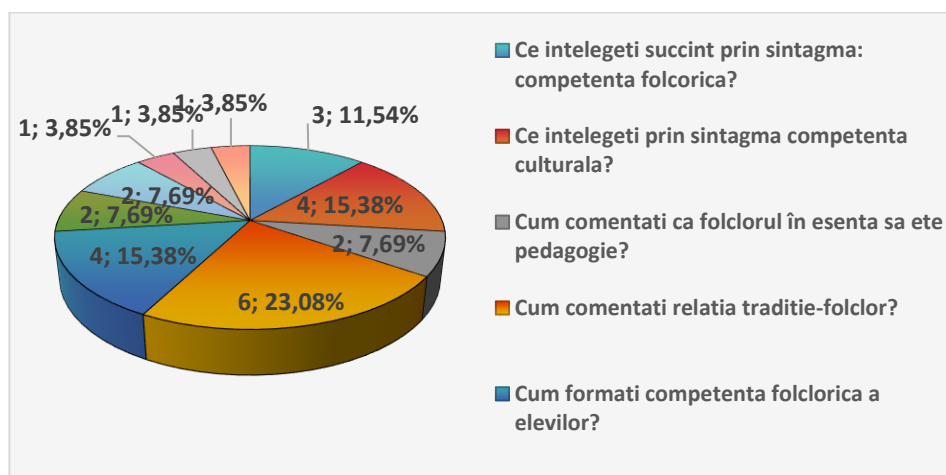

Figura 8. Răspunsurile profesorilor la chestionar de constatare

Din datele colectate de la profesorii gimnaziali reiese că punctele forte ale unei programe școlare bazată pe tradiții și folclor, respectiv oportunitățile ce ar putea să apară prin implementarea acesteia, ar ușura formarea competenței etnoculturale a elevilor claselor gimnaziale, fiind posibilă soluția pentru îmbunătățirea atitudinală și comportamentală a lor. Din punctul de vedere al politicii educaționale, programa școlară bazată pe tradiții și folclor ar constitui o barieră de rezistență în fața transformărilor globale și ale invaziei tehnologiilor informaționale.

Cadrele didactice participante la experiment au evidențiat *cunoașterea diversității culturale, empatia, comunicarea interculturală și adaptabilitatea* drept componente esențiale ale competenței etnoculturale. Aceste elemente corespund cu modelele educaționale moderne bazate pe: *dezvoltarea abilităților metacognitive* – elevii trebuie să învețe să analizeze critic informațiile culturale; *expunerea la contexte culturale variate* – experiențele directe, cum ar fi participarea la evenimente folclorice, ajută la interiorizarea valorilor culturale; *practici pedagogice participative* – elevii învață mai eficient prin metode active, cum ar fi proiectele și colaborarea cu comunitatea.

Prin urmare, formarea competenței etnoculturale nu se limitează la studierea teoretică a tradițiilor, ci necesită o abordare interactivă, care să stimuleze atât dimensiunea cognitivă, cât și cea afectivă a elevilor. Astfel, *competența etnoculturală nu este doar o acumulare de cunoștințe, ci un set complex de atitudini și comportamente ce permit interacțiunea într-o lume globalizată.*

La **etapa de formare** a experimentului am urmărit scopul elaborării, implementării și validării experimentale a Programei școlare opționale „*Folclorul – comoară vie a poporului*” (a se vedea anexa).

Programa școlară opțională: „**Folclorul – comoară vie a poporului**”, destinată clasei a V-a, este o ofertă extracurriculară, proiectată pentru un buget de timp de 1 oră/săptămână pe durata anului școlar 2023–2024. Conform modelului de proiectare curriculară centrat pe competențe, aceasta include: nota de prezentare, competențe generale și specifice, conținuturi, activități de învățare, sugestii metodologice și modalități de evaluare.

Reperetele metodologice ale programei de formare au fost deduse în baza valorilor competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice, identificate și descrise în argumentele din introducerea la teză.

Tematica sesiunilor de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice a fost elaborată în concordanță și în corelare cu variabilele cercetării.

Astfel, în cadrul etapei de formare și de control, rezultatele respondenților, elevi din gimnaziu, sunt următoarele:

Tabelul 4. Nivelurile rezultatelor comparative la etapa de formare.

Itemii	Răspunsurile	Grup experimental 52		Grup de control 52	
		Nr.	%	Nr.	%
1.Cum înțelegeți noțiunea de educație? (explicați succint în 1-2 propoziții)	Educația este fenomen social	18	34,62	12	23,08
	Educația sunt conținuturile predate în școală	14	26,92	12	23,08
	Educația este formarea personalității	6	11,54	5	9,62
	Educația sunt cei 7 ani de acasă	9	17,31	10	19,23
	Educația sunt cunoștințe și abilități	5	9,62	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	0	0	9	17,31
2.Ce este folclorul în viziunea voastră?	Folclorul reprezintă anumite tradiții	8	15,38	9	17,31
	Folclorul este format din povești și basme	16	30,77	15	28,85
	Folclorul este artă plastică și artă muzicală	8	15,38	7	13,46
	Folclorul este totalitatea creațiilor artistice	6	11,54	5	9,62
	Folclorul este educația casei	6	15,38	6	11,54
	Răspunsuri evazive	14	7,69	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	1	1,92	6	11,54
3.Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare	Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice	14	26,92	10	19,23
	„Capra cu trei iezi”, „Pungața cu doi bani”, „Arap Alb”	11	19,23	10	19,23
	Ursul păcălit de vulpe	14	26,92	12	23,08
	Hora, Sârba. Brașoveanca	13	25,00	8	15,38
	N-au dat nici un răspuns	0	0	12	23,08
4.Scrieți o propoziție despre ce este cultura	Cultura este respectul față de oameni	15	28,85	14	26,92
	Totalitatea limbajului, tradiției și religiei	9	17,31	7	13,46
	Cultura este o artă	11	21,15	9	17,31
	Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și a istoriei neamului	10	19,23	8	15,38
	Cultura promovează înțelegerea între popoare	6	11,54	6	11,54
	Răspunsuri evazive	0	0	4	7,69
	O parte din elevi nu au avut nici un răspuns.	0	0	4	7,69
5. De ce copilul se educă prin poveste?	Povestea ne face mai buni	11	21,15	10	19,23
	Povestea dezvoltă imaginația și creativitatea	10	19,23	10	19,23
	Pentru copil povestea este model de educație	15	28,85	16	30,77
	Pentru că binele învinge răul	11	21,15	11	21,15
	Eroii poveștilor sunt exemple de dezvoltare a personalității	4	7,69	4	7,69
	Răspunsuri evazive	0	0	0	0
	N-au dat nici un răspuns	0	0	0	0
6. Ce educă proverbul?	Proverbul dă sfaturi oamenilor care le citesc	10	19,23	7	13,46
	Proverbele sunt experiențe de viață	10	19,23	9	17,31
	Proverbele transmit valori morale	12	23,08	12	23,08
	Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor	9	17,31	11	21,15
	Orice proverb este o învățătură	10	19,23	6	11,54
	Răspunsuri evazive	0	0	3	5,77
	Altă parte de elevi n-au dat nici un răspuns	0	0	3	5,77
7. Formulați 2-3 gânduri despre	A fi înseamnă a fi unic	9	17,31	8	15,38
	„Eu” este egal cu noțiunea de mine	14	26,92	8	15,38
	Eu sunt diferită, Eu sunt eu, Eu nu sunt ca alții	8	15,38	7	13,46

noțiunile: „eu”, identitate	Noțiunea de „eu” reprezintă gândurile, nevoile și dorințele mele	10	19,23	9	17,31
	Identitatea nu schimbă exteriorul	9	17,31	9	17,31
	Răspunsuri evazive	3	5,77	6	11,54
	O bună parte din elevi n-au dat niciun răspuns	0	0	5	9,62
8. Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?	Folclorul este talentul în orice fel de artă	7	13,46	6	11,54
	Folclorul românesc este modelul de educație întrucât conține niște simboluri ale țării	8	15,38	11	21,15
	Folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute prin povești, proverbe și cântece	13	25,00	15	28,85
	Folclorul este frumosul vieții pe pământ	12	23,08	12	23,08
	Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	11	21,15	3	5,77
	Răspunsuri evazive	0	0	4	7,69
	N-au răspuns	0	0	0	0
9. Ce vă spun bunicii despre folclor?	Folclorul este o parte importantă din cultura noastră	16	30,77	14	26,92
	Folclorul este comoara sufletului românesc	8	15,38	7	13,46
	Folclorul sunt tradițiile și portul național	8	15,38	7	13,46
	Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale	14	26,92	13	25,00
	Folclorul se bazează pe tradițiile bătrânești	4	7,69	4	7,69
	Răspunsuri evazive	1	1,92	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	0	0	2	3,85
10. Vedeți vreo legătură între „folclor” și „cultură”?	Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului	18	34,62	15	28,85
	Nu văd nici o legătură între folclor și cultură	3	5,77	3	5,77
	Ambele sunt legate de România	8	15,38	7	13,46
	Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră	16	30,77	18	34,62
	Folclorul este cultură	6	11,54	6	11,54
	Răspunsuri evazive	0	0	3	5,77
	N-au dat nici un răspuns	0	0	0	0

În cadrul ședințelor de formare și de control, elevii au dat dovadă de a recunoaște de de a-și apropria valori ale competenței etnoculturale legate de folclorul local, precum autenticitatea, moștenirea culturală, valorile comunitare, cultura vestimentară tradițională și semnificația costumului național (cămașa, brâul, cordonul etc.), evidențiate în tabelul de mai jos:

Tabelul 5. Corelația Criterii - Indicatori - Descriptori de performanță – Valori ale competenței etnoculturale

Criterii	Indicatori	Descriptori de performanță	Valori
Exprimarea stimei de sine și de alții	- conștientizarea proceselor interne-cognitive-formative; - internalizarea acțiunilor și stabilirea demersurilor de abilitare culturală orientată în zona de introspecție și de descoperire de sine prin genurile folclorice.	- acționează direct asupra propriilor procese etnoculturale; - gestionează mecanismele pedagogiei populare prin explicitarea comunicării pedagogiei populare proprii gândiri; - construiește un dialog permanent cu sinele în vederea satisfacerii nevoii de autoperfecționare.	Reflexiv Activ Strateg Introspectiv Observator

Integrare socio-culturală	– restructurarea sistemului de comunicare a pedagogiei populare; – conturarea perspectivelor de relaționare la nivelul clasei de elevi; – construirea mediului colaborativ - pozitiv, axat pe consiliere și mediere a factorilor educației populare.	– controlează mediul de învățare; – construiește și încurajează relațiile interpersonale în vederea asigurării dezvoltării unor elemente ale competenței culturale; – formează cadrul normativ de comunicare prin stabilirea unor reguli și limite de interacțiune pentru valorificarea comportamentului cultural.	Sociabil Mediator Strateg Implicat Facilitator Moderator Comunicativ Empatic Tolerant
Reciprocitate participativă	– optimizarea reacțiilor în condiții de stres profesional/școlar; – asumarea decizională și acceptarea erorii ca principal mijloc de acțiune orientată spre atingerea scopului educațional.	– deține controlul asupra influențelor venite din mediul etnic; – identifică limitele și construiește pârgurile pentru depășirea obstacolelor în exercitarea formării culturii; – combate efectele erorilor prin acțiuni corective, reglatorii sau de ameliorare.	Rezilient Flexibil Asumat Responsabil Relaxat
Eficiență pedagogică și formarea elementelor etnoculturale	– personalizarea acțiunilor didactice prin raportare permanentă la schimbare în context etnocultural și educațional; – utilizarea creativă a resurselor metodice și particularizarea acestora în funcție de specificul clasei de elevi; – crearea unor direcții multiple de investigare a fenomenologiei producerii unor procese, a unor manifestări de natură comportamentală prin raportare la resursele patrimoniului etnocultural.	– reformează sistemul de acțiuni didactice pentru asigurarea transferului competenței culturale; – realizează conexiuni, interdependențe între informațiile diferitelor domenii ale cunoașterii pentru înțelegerea fenomenului etnocultural; deschide noi direcții de investigație orientate cu predilecție spre cultura populară; – inovează la nivel metodic prin utilizarea unui registru divers, focusat pe interactivitate, <i>autoactivare atitudinală</i>; – simulează diverse contexte de învățare pentru a înregistra efectele generate de acestea la nivel de clasă de elevi și conținut;	Creativ Inovativ Original Capabil Vizionar Introspectiv
Comunicarea constructivistă și asertivă a pedagogiei populare	– gestionarea timpului dedicat unei acțiuni formative și a resurselor corespunzătoare în afara presiunilor externe (extinderea timpului de	– gestionează eficient resursele și timpul dedicat anumitor conținuturi prin excluderea factorilor de stres exercitați din mediul	Sigur Concentrat Flexibil Independent Satisfăcut

	învățare pentru diferite conținuturi considerate dificile; utilizarea unui număr mai mare de resurse, de strategii care să faciliteze înțelegerea și să contribuie la creșterea alternativelor rezolutive și la identificarea într-un timp relativ scurt a soluțiilor etc.); – identificarea obstacolelor și rezolvarea situațiilor problematice; – evaluarea propriilor atitudini, abilități și cunoștințe pedagogice și metodologice necesare transferului informațional și de competență vizat de sistemul de educație publică; – demonstrează o bună cunoaștere a elevilor din clasele pe care le coordonează, reușind adaptarea tuturor metodelor, a procedeelelor și a mijloacelor didactice la specificul creațiilor folclorice.	extern clasei de elevi (inspecție școlară, programă supradimensionată, evaluări periodice de sistem etnopedagogic); – identifică propriile limite ale cunoașterii și instrumentează prin strategie didactică modalități de rezolvare a dificultăților întâmpinate în cadrul procesului formativ; – își evaluează în permanență întregul sistem de competență culturală pentru a se asigura că intervențiile sale sunt orientate spre pedagogia populară; – abordează cunoașterea elevului pornind de la particularitățile individuale ale elevilor și adaptează strategiile la acest specific psiho-individual.	Eficient
Autoperfecționare și autodevenire	– formularea unor judecăți obiective legate de demersul instructiv proiectat; – experimentarea modelelor și micromodelor educației populare; – determinarea efectului activităților educative formative prin raportare la formarea competențelor culturale.	– reflectează asupra practicilor utilizate în predare; – integrează în sistemul de competență culturală noi tehnologii pentru a gestiona mai ușor cunoașterea și înțelegerea elevilor; – analizează rezultatele obținute de elevi pornind de la propria intervenție exercitată asupra acestora; – modifică anumite comportamente pentru a putea îmbunătăți procesul de formare a competenței culturale.	Autoreglator Concentrat Realizat Perfecționist
Încrederea în sine	– cultivarea unei imagini de sine pozitive; – formarea unui sistem de valorizare, de apreciere și de creare a unui mediu favorabil, sportiv bazat pe cultivarea unor reacții pozitive pentru folclorul național.	– apreciază obiectiv propriile realizări; – creează un mediu educațional centrat pe relații de respect și toleranță, de acceptare și întărire pozitivă a pedagogiei prospective.	Energic Motivat Stabil Pozitiv Echilibrat Optimist

Dinamica pozitivă a datelor experimentale evidențiază și demonstrează eficiența Programei școlare opționale de formare a competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice, după cum se vede în tabelul de mai jos:.

Tabelul 6. Modificările percepției asupra folclorului – Analiza test-retest

Item	Grup	Test (%)	Retest (%)	Diferență (%)
Cultura este respectul față de oameni	Experimental	26.92	28.85	+1.93
Cultura este respectul față de oameni	Control	26.92	26.92	0.00
Proverbele transmit valori morale	Experimental	25.00	26.92	+1.92
Proverbele transmit valori morale	Control	21.15	23.08	+1.93
Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	Experimental	13.46	23.08	+9.62
Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	Control	11.54	11.54	0.00
Folclorul românesc este model de educație deoarece conține simboluri ale țării	Experimental	15.38	25.00	+9.62
Folclorul românesc este model de educație deoarece conține simboluri ale țării	Control	21.15	28.85	+7.70
Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și istoriei neamului	Experimental	13.46	19.23	+5.77
Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și istoriei neamului	Control	15.38	11.54	-3.84

Rezultatele obținute în cadrul cercetării au determinat necesitatea reactualizării curriculumului gimnazial pe dimensiunea folclorică, dar și pe dimensiunea metodologică, crearea și aplicarea de noi tehnologii de predare - învățare a valorilor folclorice, centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea artistică etc.

Rezultatele sugerează că elevii au înțeles mai bine legătura dintre folclor și cultură după retest, conștientizând că folclorul este o componentă esențială a identității culturale. Creșterea răspunsurilor care recunosc această conexiune indică o aprofundare a cunoștințelor și o reflecție mai clară asupra subiectului conform tabelului și figurii de mai jos:

Tabelul 7. Rezultatele cu diferențele dintre grupul experimental și grupul control

Categorie de răspuns	Grup experimental (%)	Grup control (%)	Diferență (%)
N-au dat niciun răspuns	0.00	9.62	-9.62
Răspunsuri evazive	5.77	11.54	-5.77
Folclorul este cultură	11.54	9.62	+1.92
Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră	34.62	23.08	+11.54
Ambele sunt legate de România	13.46	5.77	+7.69
Nu văd nicio legătură între folclor și cultură	5.77	5.77	0.00
Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului	28.85	26.92	+1.93

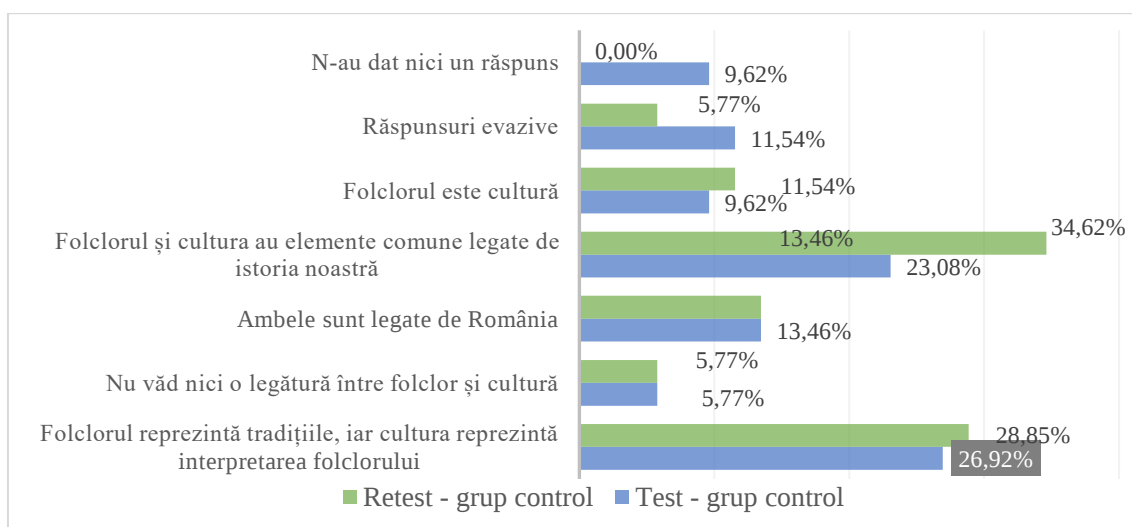

Figura 9. Analiza răspunsurilor grupului de control

Astfel, analiza corelației între variabilele educaționale, indicatorii de performanță și descriptorii de competență este esențială pentru optimizarea procesului de formare și evaluare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

În raport cu datele obținute în etapele de constatare și validare experimentală, se confirmă o creștere semnificativă a nivelului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu, aparținând eșantionului experimental, comparativ cu cei din eșantionul de control. Această evoluție se explică prin eficiența activităților desfășurate în cadrul *Programei școlare opționale* privind *formarea competenței etnoculturale*, ce a facilitat transferul acestei competențe prin consolidarea unui ansamblu integrat de atitudini, abilități și cunoștințe specifice.

Rezultatele obținute în etapa de validare experimentală au confirmat ipoteza cercetării, demonstrând că procesul de formare a competenței etnoculturale la elevi conduce la dobândirea de achiziții etnoculturale relevante. Acestea se reflectă în capacitatea de a rezolva sarcini didactice orientate spre dezvoltarea competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice în cadrul învățământului gimnazial.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Investigația teoretico-aplicativă, desfășurată în corpusul tezei, conține argumente cu privire la gestionarea procesului metodologic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice și facilitează constatări privind realizarea scopului și a obiectivelor preconizate în cercetare. Demersul științific proiectat, realizat și descris în cercetare, semnifică fundamentele teoretice și metodologice ale formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice, a căror determinare a constituit scopul cercetării. Aplicarea experimentului pedagogic de constatare a evidențiat atitudinea și nivelul elevilor și ale cadrelor didactice cu privire la competența etnoculturală, impedimentele și inadvertențele ce au reprezentat deficiențe și obstacole în procesul de formare a competenței etnoculturale, dar și aspecte relevante ce favorizează statornicirea competenței etnoculturale.

2. Analiza și sinteza epistemică și constatățile privind procesul de implementare a conceptelor teoretice a permis interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării (*cultură, educație prin cultură, creație folclorică, educație folclorică, competență etnoartistică, competență etnoculturală*) – capitolul 1,1.1., și descrierea prevederilor normative naționale cu privire la starea procesului de învățare a elevilor (Capitolul 1, 1.2.). Argumentele formulate confirmă importanța demersului științific al cercetării și justifică necesitatea determinării fundamentelor teoretice și metodologice ale formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice, și identificarea unui sistem de acțiuni coerente de esență pedagogică orientate în dezvoltarea acestei competențe.

3. Drept rezultat notoriu al analizei cercetărilor în domeniu, au fost identificate contradicțiile manifeste și a fost descris/a fost interpretat universul culturii pe categorii (Capitolul 1, 1.1.): *sisteme teoretice* (științe, filosofie, unde predomină funcțiile cognitive, deci tot ceea ce se referă la cunoaștere, la idei, la teorii, la explorarea rațională a lumii); *sisteme simbolice* (religie, artă, mitologie, limbă, limbaje, axate pe funcțiile simbolice și de comunicare, dat fiind că aici cultura se exprimă prin semnificații, ritualuri, expresii artistice sau lingvistice); *sisteme normative* (drept, morală, obiceiuri, folclor, tradiții, cu rol de reglare a raporturilor interumane, deci setul de reguli, scrise ori nescrise, ce structurează componentele sociale); *sisteme instituționale și instrumentale* (instituții educaționale, mijloace de comunicare, economie, tehnică, politică, având funcții praxiologice, acționale, practice, deci latura culturii ce se manifestă în organizații, tehnologii, structuri sociale). Aici se înscrie și *raportul antropologic om-cultură* (Lucian Blaga) [117, p. 291] (Figura 1.1., p. 26). Aceste sisteme, categorii și raporturi ale universului culturii semnifică fundamentarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice. Rezultatele experimentului pedagogic demonstrează relevanța și eficiența Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice și a Metodologiei elaborate și aplicate (Capitolul 3, 3.3).

4. În contextul eficientizării și consolidării formării competenței etnoculturale, în experiment au participat și 26 de cadre didactice, în scopul problematicii generale de identificare a formării insuficiente a acestora (Capitolul 3, 3.1. p.112-114, Figura 3). Prin investigația teoretică și metodologică, cercetarea a direcționat elaborarea *Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice*, a criteriilor, indicatorilor, descriptorilor, valorilor și a principiilor de formare a acestora (Capitolul 2, 2.2, p. 73).

5. Experimentul pedagogic realizat asupra acestui eșantion a generat concluzii științifice privind problematica formării personale și profesionale a cadrelor didactice, confirmând lipsa ori conexiunea devectuoasă și inefficientă între conținuturile curriculare și realitatea extrașcolară a elevilor privind valorificarea creației folclorice, reticența de adaptare a noilor tehnologii didactice de către profesori în mediul școlar. Cercetarea a identificat importanța colaborării între cadrele didactice și manageriale, între aceștia și formatori de idei inovative, profesionalism, deschiderea spre conexiune comunicatională, angajamentul față de responsabilitățile personale și profesionale.

În perspectiva cercetării a fost elaborată și aplicată metodologia cercetării ce a facilitat diagnosticarea a nivelurilor de formare (Capitolul 2, 2.4 ; Capitolul 3, 3.1 ; 3, 3.2).

6. Pentru etapa de formare a experimentului a fost elaborat, implementat și validat Programul de valorificare a comunicării pedagogiei populare conform curriculumului învățământului gimnazial (Anrxa 6, Anexa 7, Anexa 13) și Programa școlară opțională **Folclorul românesc – comoara vie a poporului** (Anexa 1). Evaluarea comparativă a datelor la etapa de control a experimentului pedagogic a facilitat concluzia privind confirmarea ipotezei și certificând eficiența activităților de formare a competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice.

4. Problema științifică aoluționată a investigației rezidă în configurarea, fundamentarea teoretică și validarea în acțiunea educațională a Programei școlare opționale **Folclorul românesc – comoara vie a poporului** pentru formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice pe un eșantion de subiecți reprezentativi, care a contribuit la sensibilizarea educației prin cultură și a educației etnoartistice esențiale în procesul de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu, proiectarea și transferul de strategii și instrumente didactice în sporirea interesului cadrelor didactice pentru implementarea acestora în actul didactic, evaluarea și autoevaluarea prin valorificarea criteriilor, a indicatorilor și a descriptorilor competenței etnoculturale de către atât a elevilor, cât și a cadrelor didactice și conducerea acestor orientări înspre creație, eficiență, libertate, originalitate și inovație în mediul școlar.

Impactul social al investigației rezidă în dezvoltarea comunității educaționale a elevilor, a cadrelor didactice și a comunității orientate spre cercetare și schimbare inovativă a practicii educației, având efecte de consolidare a competențelor de investigare ale elevilor, în acord cu prevederile documentelor de politici în domeniul de formare a intelectualului țării.

RECOMANDĂRI:

- *Pentru cercetătorii în domeniul vizat:* investigarea impactului culturii și a creației folclorice asupra educației în concordanță cu politicile naționale și internaționale privind raportul antropologic „om-cultură”: omul deplin (Lucian Blaga).
- *Pentru concepatorii de programe de formare personală și profesională a cadrelor didactice:* necesitatea reactualizării curriculumului gimnazial pe dimensiunea folclorică, dar și pe dimensiunea metodologică, crearea și aplicarea de noi tehnologii de predare-învățare a valorilor folclorice, centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea etnoartistică și etnoculturală (formare modulară recuperabilă cu volum de 5 ECTS/10 ECTS).
- *Pentru cadrele manageriale:* implicarea creativă în asigurarea suportului metodic al resurselor pentru implementarea Programei școlare opționale *Folclorul românesc – comoara vie a poporului* în practica educațională; crearea și menținerea mediului cooperant și stimulat în între cadrele didactice și comunitate, asigurând astfel promovarea inovațiilor în mediul educațional și cultural; identificarea și promovarea persoanelor cu un randament sporit de egografie profesională; implementarea mecanismelor de monitorizare și de evaluare a Programei școlare opționale *Folclorul românesc – comoara vie a poporului* privind formarea competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice și asigurarea continuității și durabilității educației.
- *Pentru cadrele didactice:* analiza, identificarea și proiectarea nevoilor de dezvoltare personală și profesională în contextul de educație prin cultură și a educației folclorice; gestionarea dezvoltării profesionalizării conform standardelor de competență profesională; implicarea activă în cadrul inovațiilor pedagogice și educaționale.

Deschideri spre noi cercetări științifice. Investigarea identifică și proiectează o tematică și o problematică relevantă și rezonabilă în aprofundarea și extinderea demersurilor de formare a competențelor elevilor și ale cadrelor didactice:

- Studiarea prin proiecte pedagogice/psihopedagogice și de cercetare a creației folclorice, prin aplicarea acestora în bază de produse (repere metodice, auxiliare didactice, ghiduri metodologice, crestomații/suporturi didactice) la nivel de instituție, de municipiu și la nivel regional.
- Elaborarea științifică și aplicarea pedagogică de noi tehnologii de predare-învățare a valorilor folclorice, centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea etnoartistică etc.
- Studiarea epistemică a congruenței educației pentru cultură și a educației etnoartistice.
- Aplicarea Metodologiei de conceptualizare a competenței etnoculturale a elevilor din învățământul gimnazial și a Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.
- Investigarea domeniului de competență de comunicare culturală a cadrelor didactice.
- Identificarea relațiilor între competența profesională și egografia profesionalizării cadrelor didactice prin proiectarea paradigmatică a acestor relații/conexiuni.
- Explorarea tehnologiilor inovative și digitale în dezvoltarea competenței de transfer al educației prin cultură în formarea competenței etnoculturale a elevilor.
- Impactul colaborării interinstituționale și comunitare privind cultura educației, educația prin cultură, educația folclorică, în baza programelor multimodulare școală-familie-comunitate.

BIBLIOGRAFIE

1. AIFTINICĂ, M. *Valori și valorizare. Contribuții moderne la filosofia valorilor*. București: Editura Academiei Române, 1994, 178 p. ISBN 978-606- 8344 -15-7.
2. ANDREI, P. *Filosofia valorii*. Iași: Editura Polirom, 1997, 240 p. ISBN 973-683-017-9.
3. ANTOCI, D. Formarea orientărilor valorice prin abordarea inovativă a educației și cercetării. În: *Materialele Conferinței „Educația din perspectiva conceptului Clasa Viitorului”*. Chișinău, Moldova, 4-5 noiembrie 2022, 353 p. Chișinău: CEP UPSC, 2022, p. 20-25. ISBN 978-9975-46-681-3
p. 20-25
4. ANTONESCU, G. *Educație și cultură*. București: Editura Didactică și Pedagogică. În colecția *Pedagogia secolului XX*, 1972, 220 p. ISBN/COD:190-2IP-13-D191-8ED.
5. ANTONESEI, L. *Fundamente culturale ale educației*. Iași: Editura Polirom, 1996, ISBN 973-9248-08
6. BACIU, S. *Perspective curriculare etnopedagogice, în căutarea valorilor pierdute*. Chișinău: Editura Univers Pedagogic, 2007, 104 p.
7. BACIU, S. Paideuma pedagogică românească În: *Acta et Commentationes, Sciences of Education*, nr. 2(16)2019, p. 61-68. ISSN 1857-0623; E-ISSN 2587-3636. Chișinău: CEP UPSC
8. BĂLAN, R. Creațiile folclorice în învățământul general. În: *Științifica. Studii de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație*, nr. 10, decembrie 2021, p. 212-218. Galați: Ed. Olimpias 2021. ISSN 2501 - 6628, ISSN-L: 2501-6628
9. BĂLAN, R. Formarea competenței culturale a elevilor în contextul creației folclorice. În: *Materiale ale Conferinței Probleme actuale ale științelor umanistice*, Vol.18, Partea I, Chișinău, Moldova, 1 ianuarie 2019. Chișinău: CEP UPS, 2019, pag. 89-101. ISBN 978-9975-46-235-8.
A se accesa:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/cer_pub_anale_doc_par1_2019.pdf
10. BĂLAN, R. Profesorul reflexiv, integrator al conținuturilor folclorice prin noi tehnologii. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, nr. 4 (38, p. 107-112. Chișinău: CEP UPSC, 2024. ISSN 1857-0623; E-ISSN 2587-3636 Categoria B
11. BĂLAN, R. Studiul creației folclorice în învățământul gimnazial în perspectiva elementelor matematice regăsite în opere literar - folclorice. În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, nr. 3 (83) 2024, p. 31-38, ISSN=1811-5470. Chișinău: CEP UPSC, 2024. Categoria B. A se accesa: <https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/09/UP-V83-Nr3-2024.pdf>
12. BÂRSĂNESCU, Ș. *Unitatea pedagogiei contemporane cu știința*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981, 270 p.
13. BÂRZEA, C. Definirea și clasificarea competențelor. În revista *Pedagogie*, nr. 58(3) - Journal of Pedagogy, 2010. București: Editura RCR Editorial, 2010. ISSN=0034-8678 pentru versiunea tipărită și E-ISSN=2559-639X.
14. BENEDICT, R. *Patterns of cultures*. London: Editura Routledge & Kegan Paul Ltd., 1935, retipărită 1971, 211 p. https://www.berose.fr/IMG/pdf/1934-patterns_of_culture.pdf
15. BLAGA, L. *Ființa istorică*. Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 1977, 290 p. ISBN 973-28-0778-4.
16. BOCOȘ, M. *Instruire interactivă*. Iași: Editura Polirom, 2013, ISBN 978-973-46-32-48-0
17. BONCU, ȘT. *Psihologie și societate*, Iași: Ed. Erola, 1999, 244 p. ISBN 973-99341-0-2.
18. BOURDOU, P. *Cum se scrie istoria literaturii*. Iași: Editura Polirom, 2003, 500 p. ISBN: 978-973-504-328-4.
19. CALLO, T. *Pedagogia practică a atitudinilor*. Chișinău: Litera Educațional, 2014, 240 p. ISBN 978- 9975-74-340-2.
20. CIOT, M. G. *Educație și societate*. Cluj Napoca: Editura Lumen, 2012, 234 p. ISBN 978-973-757-672-9.
21. COZMA, T. *O noua provocare pentru educație: interculturalitatea*, Iași: Editura Polirom, 2001, 216 p., ISBN: 978-973-683-799-8
22. CUCOȘ, C. *Educația estetică*. Iași, Ed: Polirom, 2014, 224 p. ISBN 978-973-46-4978-5.

23. CUCOȘ, C. *Pedagogie și axiologie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995, 160 p. ISBN 973-30-4398-2.
24. CUCOȘ, C. *Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Editura Polirom, 2000, 283 p. ISBN 973-683-445-X.
25. CULEA, A. *Literatura copiilor și șezătorile cu copii*. București: Editura Cartea Românească, 1923, 199 p., retipărită la București: Editura Humanitas, 2017, 200 p. ISBN 978-973-50-5271-3.
26. DENSUȘIANU, O. Folclorul. Cum trebuie înțeles. În *Flori alese, din cântecele poporului*. Ediție îngrijită și prefața de M. Bucur. București: Editura pentru Literatură, 1996, 370 p.
27. FROBENIUS, X. *Paideuma*. București: Editura Meridiane, 1985, 508 p. ISBN 978-973-33-1111-5.
28. GAGIM, I. *Studii de filosofia educației*. Bălți: Editura Universitatea Pedagogică de Stat „Alecu Russo”, 2017, 160 p. ISBN 978-9975-75-960-0.
29. GAVRILIȚĂ, L. *Formarea culturii etnoartistice la elevi prin valorificarea didactică a teatrului popular*. Bălți: Universitatea Pedagogică de Stat „Alecu Russo”, 2017, 25 p. ISBN 978-9975-75-961-7.
30. GULIAN, C. I. *Sensul vieții în folclorul românesc*. București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1957, 301 p.
31. HADÎRCĂ, M. Formarea de competențe – o direcție de dezvoltare a educației contemporane. În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe ale Educației), Nr. 5(155), 2022, p. 37-43. Chișinău: CEP USM, 2022. ISSN 1857-2103/ISSNe 2345-1025. Categoria B
32. ILUȚ, P. *Valori, atitudini și comportamente sociale: teme actuale de psihologie*. Iași: Editura Polirom, 2004, 256 p. ISBN 973-681-763-6.
33. IONESCU, M., BOCOȘ, M. *Tratat de didactică modernă*. Pitești: Editura Paralela 45, 2009, 457 p. ISBN 978-973-47-0556-6, 457.
34. JUDE, I. *Psihologia socială și optim educațional*. București: Editura Didactică și Pedagogică (EDP), 2002, 400 p. ISBN 973-30-0801-9.
35. KANT, Im. *Critica rațiunii practice*. Trad., studiu introductiv și note de N. Bagdasar, Elena Moisuc, Ilia Pârvu. București: Univers Enciclopedic, 2009, p. 608. ISBN 978-606-9226-62-9, 6069226623.
36. KOLB, D. A. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice Hall, 1984, 125 p. ISBN 978-0132952613
37. KRATHWOHI, D., BLOOM, B. MASIA, B. *Taxonomy of educational objective*. York Handbookii: The Affective Domain, 1964.
38. MARCUS, S. *Competența didactică*. București: Editura ALL, 1999, 173 p. ISBN 973-684-016-6.
39. MANDACANU, V. *Arta comportamentului moral*. Chișinău: Editura Baștina-Radog SRL, 2004, 232 p.
40. NICOLAU, A. *Manual de psihologie socială*. Iași: Editura Polirom, 2003, 456 p. ISBN: 973-681-759-8.
41. PÂSLARU, V. *Valoare și educație axiologică: definire și structurare*. București: Editura Didactica Pro, nr. 3, 1(35), 2006, 112 p, ISSN: 1583-3553.
42. PÂSLARU, V., CALLO, T., SILISTRARU, N. *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: Editura Print Caro, 2011, 181 p. ISBN 978-9975-56-030-6.
43. RADU, I., ILUȚ, P., MATEI, L. *Psihologia socială*. Cluj-Napoca: Editura EXE, 1994, 320 p. ISBN 978-973-9304-07-6.
44. SILISTRARU, N. *Etnopedagogie și educație*. Chișinău: Editura CEP UST, 2021, 423 p. ISBN 978-9975-76-295-3.
45. SILISTRARU, N. *Valoarea morală a pedagogiei populare moldovenești*. Chișinău: Știința, 1992, 246 p.
46. STANCIU, S., PETRE, Al. *Pedagogie și folclor*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978, 258 p.

47. Strategia de dezvoltare „Educația 2023” și Programul de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025. HG Republicii Moldova nr. 114 din 07-03-2023
48. Strategia Națională Pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030, Miercurea-Ciuc: Editura Alutus, 2020, 111 p. ISBN 978-606-8958-05-7.
49. VIANU, T. *Filosofia culturii*. Ediția a II-a. București: Publicom, 1945, 306 p. <https://biblioteca-digitala.ro>
50. VICOL, N. *Educația corectivă. O metaforă societală, culturală și psihopedagogică*. Chișinău: Tipogr. Print-Caro, 2020, 160 p. ISBN 978-9975-48-169-4
51. VICOL, N. *Școala și cadrul didactic: traseul ambianței educative prin reușită*. Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2021, 220p. ISBN 978-9975-56-945-3
52. VICOL, N., POGOLȘA L. (Coord.) *Configurații analitice ale profesionalizării cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*. Chișinău: Tipografia „Print-Caro”, 2020, 201 p. ISBN 978-9975-48-185-4
53. ZLATE, M. *Introducere în psihologie*. Iași: Editura Polirom, 2016, 280 p. ISBN 978978-973-46-6516-2.
54. ПАНЬКО Татьяна. *Этнопедагогическая компетентность: Теоретические и методологические основы формирования*. Монография. Bălți: Tipografia din Bălți, 2023. 207 p. ISBN 978-9975-161-49-7.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste din Republica Moldova:

1. **BĂLAN R.** Criza valorilor: criza educației (Valori profesionale ale cadrelor didactice). În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, Nr. 2 (82), Chișinău: CEP UPSC, 2024, ISSN: 1811-5470. P. 50-55p., Categoria B. https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/06/Revista-nr-2_82-2024_TIPAR_TIPAR.pdf
2. **BĂLAN R.** Profesorul reflexiv: integrator al conținuturilor folclorice prin noi tehnologii. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, nr. 4 (38), Chișinău: CEP UPSC, 2024, p. 107-112, ISSN 1867-0623, E-ISSN 2587-363, Categoria B. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/SE_nr.4%2838%29_2024.pdf
3. **BĂLAN R.** Studiul creației folclorice în învățământul gimnazial în perspectiva elementelor matematice regăsite în opere literar - folclorice. În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, Nr. 3 (83), p. 31-38. Chișinău: CEP UPSC, 2024 ISSN: 1811-5470 Categoria B. <https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/09/UP-V83-Nr3-2024.pdf>

Articole în reviste de peste hotare:

1. **BĂLAN R., VICOL Nelu.** Valorificarea creației folclorice locale din regiunea Covurlui și influența acestuia asupra formării personalității elevilor din gimnaziu. În: *Revista Comunicare interculturală și literatură/ Communication interculturelle et litterature*, Miscellanea. Galați: Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, 2024, p. 4-22, ISSN 1844-6965. Categoria B. <https://revistacil.wordpress.com/2016/02/29/arhiva/>
2. **BĂLAN R.** Antropologia culturii și a creației folclorice (Anthropology of culture and folkloric creation). In: *Journal of Romanian Literary Studies*, 2023, no. 34, pp. 926-931. ISSN: 2248-3004, <http://asociatia-alpha.ro/jrls/34-2023-Jrls-d.pdf>

Articole în culegeri (naționale):

1. **BĂLAN RODICA,** Excurs explicativ asupra conceptului de cultură. În: *Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice*, 28-29 februarie 2020. Vol. 4, p. 32-35. Chișinău: UST, 2020. ISBN 978-9975-76-300-4. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/UST_CRCD_2020_volumul_IV.pdf
2. **BĂLAN R.** Clasificarea și funcțiile culturii. În: *Materialele conferinței științifice studențești cu participare internațională. Ediția a 70-a*. Vol. 2, 28 aprilie 2021, p. 25-30. Chișinău: UST, 2021. ISBN 978-9975-76-337-0. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conf_stud_UST_Vol2_28_apr_2021.pdf

3. **BĂLAN R.** Formarea competenței culturale a elevilor în contextul creației folclorice. În: *Materialele Conferinței Probleme actuale ale științelor umanistice*, Vol.18, Partea I. Chișinău, Moldova, 1 ianuarie 2019. Chișinău: CEP UPS 2019, p. 89-101, ISBN 978-9975-46-235-8. A se accesa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/cer_pub_anale_doc_par1_2019.pdf

Articole în culegeri internaționale:

1. **BĂLAN R.** Rolul culturii în formarea personalității elevului. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Innovative approaches in teaching activity”*. București: Centrul de Resurse Educaționale, 2020, p. 223-225, ISBN 978-973-0-31799-2. A se accesa: <https://cadredidactice.ro/wp-content/uploads/simple-file-list/conferinta-internationala-innovative-approaches-in-teaching-activity%e2%80%9c.pdf>

Articole în limba engleză:

1. **BĂLAN R.** Studying folk creation in general education. In: *Electronic journal of educational resources. Education and e-learning in Canada and around the world*. Number 3 – September 2021, p. 8 -12. Vancouver: Editor Innovation Center LLP, ISSN Canada 2564-1700. <https://innovationcanada.org/wp-content/uploads/2021/11/Number-3-September-2021.pdf>
2. **BĂLAN R.** Attitudes and behaviors - the culture of education. În: *Teze. Materialele Conferinței Internaționale „Education in the perspective of values”*. 28-29 septembrie 2021, Vol. 5, Ediția 13, p. 124. Dan Opriș (coord) [et al.]. București: Editura Eikon Publishing House, Romania,. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Book_of_Abstracts_2021.pdf

Alte lucrări științifico-metodice și didactice (format pdf DVD):

1. **BĂLAN R.** *Doina, o expresie a folclorului autentic moldovenesc din regiunea de sud-est a României*. În: *Științifica. Studii de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 15, februarie 2025. Angela Chiroșcă [coord.] etc. Chișinău: Ed. Olimpias, 2025, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L 2501-6628.
2. **BĂLAN R.** Profesorul: creator de conținut folcloric (The teacher as a creator of folkloric content). În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 30, noiembrie 2024: Galați: Ed. Olimpias, 2024, p. 277-281, ISSN 2247 - 6474, ISSN-L2247-6474.
3. **BĂLAN R.** *Profesorul: factor de bază în procesul instructiv-educativ*. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 25, decembrie 2022. Galați: Editura Olimpias, 2022, ISSN= 2247 - 6474; ISSN-L = 2247-6474, 174-176 p.
4. **BĂLAN R.** Semnificația folclorului în educația tradițională. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 11, martie 2022. Galați: Editura Olimpias, 2022, p. 133-138, ISSN=2501 - 6628, ISSN-L = 2501-6628.
5. **BĂLAN R.** Creațiile folclorice în învățământul general. În: *Științifica. Studii de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 10, decembrie 2021. Galați: Ed. Olimpias, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L: 2501-6628.
6. **BĂLAN R.** Instrumente educative din perspectiva formării competenței culturale în contextul creației folclorice. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate, periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 23, martie 2021. Galați: Editura Olimpias, 2021. p. 265-269, ISSN 2247 - 6474, ISSN-L = 2247-6474.

ADNOTARE

BĂLAN Rodica

Formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu în prin valorificarea creației folclorice Teza de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2025

Structura tezei: adnotare (în limba română și engleză), lista tabelelor, lista figurilor, lista abrevierilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie alcătuită din 249 titluri, 18 tabele, 31 figuri, 14 anexe, un total de 151 de pagini ce alcătuiesc corpul principal al lucrării de cercetare.

Publicații la tema tezei: parcursul investigativ al temei, în integritatea lui, s-a materializat prin elaborarea a 17 lucrări științifice: 3 articole în reviste științifice din Republica Moldova, 2 în reviste științifice din România, 1 în revistă internațională, 6 materiale științifico-didactice publicate în România (format pdf. DVD), 5 articole prezentate și publicate în volumele cu materialele conferințelor naționale și internaționale.

Cuvinte cheie: cultură, educație etnoculturală, cultură etnoartistică, model pedagogic, creație folclorică, competență etnoculturală, preadolescent/elev, programă școară opțională.

Domeniul cercetării: 531.01 - Teoria generală a educației.

Scopul cercetării rezidă în identificarea reperelor teoretice și metodologice pentru formarea *competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice în gimnaziu*.

Obiectivele cercetării sunt focusate pe: interpretarea științifico-istorică privind evoluția conceptelor operaționale ale cercetării de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; evidențierea și configurarea factorilor determinanți ai *valorilor contextuale* în creația folclorică națională și a principiilor, condițiilor, factorilor și practicilor de formare a competenței etnoculturale; conceptualizarea *Modelului pedagogic și a metodologiei de formare a competenței etnoculturale* a elevilor în termeni de criterii, indicatori, descriptori, funcționalitate și valori; diagnosticarea nivelurilor de formare a competenței etnoculturale și determinarea demersului teoretic al conceptului de *competență etnoculturală* a elevilor prin valorificarea creației folclorice; elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Programei școlare opționale de formare a competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice; formularea concluziilor științifice și a recomandărilor referitoare la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Noutatea și originalitatea științifică rezultă din: stabilirea reperelor conceptuale cu privire la formarea și funcționalitatea competenței etnoculturale în perspectiva prevederilor normative naționale și internaționale; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale*: elaborarea grilei de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor, funcționalității și a valorilor competenței etnoculturale; elaborarea principiilor de formare a competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice în procesul aplicării *Programei școlare opționale* și a curriculumului pentru realizarea ei.

Rezultatele obținute ce contribuie la soluționarea problemei științifice importante în cercetare le raportăm la: interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale investigației: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; *Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale*: grila de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor, funcționalității și a valorilor competenței etnoculturale; *principiile de formare a competenței etnoculturale valorificate, funcțiile educației etnoculturale*; *Programa școlară opțională* și curriculumul acesteia în formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Semnificație teoretică a cercetării constă în stabilirea prevederilor normative naționale ce implică formarea profesională continuă valorificarea creației folclorice; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale*: elaborarea grilei de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor, funcționalității și a valorilor competenței etnoculturale; elucidarea principiilor de formare a competenței etnoculturale; descrierea componentelor competenței etnoculturale; descrierea factorilor ce determină valorificarea creației folclorice în formarea competenței etnoculturale; sinteza teoretică privind specificul formării competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice și formularea concluziilor științifice noi pentru cu privire la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în identificarea și interpretarea/descrierea experiențelor pedagogice de instruire a elevilor și de formare a cadrelor didactice prin valorificarea creației folclorice; conceptualizarea instrumentelor de (auto)evaluare a nivelului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu (chestionar, scală de evaluare); elaborarea, implementarea și validarea *Programei școlare opționale* și a curriculumului de realizare a acesteia în formarea competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice; valorificarea în practica educațională din învățământul gimnazial a principiilor de formare a competenței etnoculturale și formularea unor concluzii științifice și recomandări semnificative pentru reactualizarea managementului proceselor de învățământ general din România și din Republica Moldova în perspectiva valorificării creației folclorice.

Implementarea rezultatelor obținute în procesul didactic, în contextul specific învățământului gimnazial a fost realizată prin valorificarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice în contextul activității de proiectare curriculară a activităților școlare și extrașcolare, determinate de Programă școlară opțională și de curriculumul de realizare a acesteia pentru învățământul gimnazial, cu aplicații speciale la nivel de tehnologie a instruirii în Școala Gimnazială nr. 29 din orașul Galați, România.

ANNOTATION
BĂLAN Rodica
Forming the ethnocultural competence of middle school students through the valorization
of folklore creation
Doctoral thesis in educational sciences, Chisinau, 2025

Structure of the thesis: annotation (in Romanian and English), list of tables, list of figures, list of abbreviations, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 249 titles, 18 tables, 31 figures, 14 annexes, a total of 151 pages that make up the main body of the research work.

Publications on the topic of the thesis: the investigative course of the topic, in its integrity, materialized through the development of 17 scientific papers: 3 articles in scientific journals from the Republic of Moldova, 2 in scientific journals from Romania, 1 in an international journal, 6 scientific and didactic materials published in Romania (pdf. DVD format), 5 articles presented and published in volumes with materials from national and international conferences.

Keywords: culture, ethnocultural education, ethnoartistic culture, pedagogical model, folklore creation, ethnocultural competence, preadolescent/student, optional school curriculum.

Research field: 531.01 - General Theory of Education.

The purpose of the research is to identify theoretical and methodological benchmarks for the formation of ethnocultural competence of students by capitalizing on folklore creation in middle school.

The research objectives are focused on: scientific-historical interpretation of the evolution of operational concepts of cultural research, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; highlighting and configuring the determinants of contextual values in national folklore creation and the principles, conditions, factors and practices of forming ethnocultural competence; conceptualization of the Pedagogical Model and the methodology for training students' ethnocultural competence in terms of criteria, indicators, descriptors, functionality and values; diagnosis of the levels of training of ethnocultural competence and determination of the theoretical approach of the concept of ethnocultural competence of students through the valorization of folklore creation; development, implementation and experimental validation of the Optional School Program for training ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation; formulation of scientific conclusions and recommendations regarding the training of ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation.

Scientific novelty and originality result from: establishing conceptual and functional benchmarks regarding the training of ethnocultural competence in the perspective of national and international normative provisions; scientific interpretation of the evolution of the operational concepts of culture, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; conceptualization of the Pedagogical Model for the formation of ethnocultural competence; development of the ethnocultural competence evaluation grid based on the criteria, descriptors, functionality and values of ethnocultural competence; development of the principles of the formation of ethnocultural competence by capitalizing on folklore creation in the process of applying the Optional School Program and the curriculum for its implementation.

The results obtained that contribute to solving the important scientific problem in the research are reported to: scientific interpretation of the evolution of the operational concepts of the investigation: culture, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; The pedagogical model for the formation of ethnocultural competence: the assessment grid for ethnocultural competence based on the criteria, descriptors, functionality and values of ethnocultural competence; the principles of the formation of valorized ethnocultural competence, the functions of ethnocultural education; The optional school program and its curriculum in the formation of ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation.

The theoretical significance of the research consists in establishing national normative provisions involving continuous professional training in the valorization of folklore creation; scientific interpretation of the evolution of the operational concepts of the research: culture, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; conceptualization of the Pedagogical Model for the formation of ethnocultural competence: development of the ethnocultural competence evaluation grid based on the criteria, descriptors, functionality and values of ethnocultural competence; elucidation of the principles of the formation of ethnocultural competence; description of the components of ethnocultural competence; description of the factors that determine the valorization of folklore creation in the formation of ethnocultural competence; theoretical synthesis regarding the specifics of the formation of ethnocultural competence through the valorization of folklore creation and the formulation of new scientific conclusions regarding the formation of ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation.

The applied value of the research lies in the identification and interpretation/description of pedagogical experiences of training students and training teachers through the valorization of folklore creation; conceptualization of instruments for (self)evaluation of the level of formation of ethnocultural competence of middle school students (questionnaire, evaluation scale); development, implementation and validation of the Optional School Program and the curriculum for its implementation in the formation of ethnocultural competence of students through the valorization of folklore creation; the use of the principles of ethnocultural competence training in the educational practice of secondary education and the formulation of significant scientific conclusions and recommendations for updating the management of general education processes in Romania and the Republic of Moldova in the perspective of valorizing folklore creation.

The implementation of the results obtained in the teaching process, in the specific context of secondary education, was achieved by capitalizing on the Pedagogical Model for training ethnocultural competence of secondary school students through the valorization of folklore creation in the context of the curricular design activity of school and extracurricular activities, determined by the Optional School Program and the curriculum for its implementation for secondary education, with special applications at the level of instructional technology in Secondary School No. 29 in the city of Galați, Romania.

BĂLAN Rodica

**FORMAREA COMPETENȚEI ETNOCULTURALE
A ELEVILOR DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA
CREAȚIEI FOLCLORICE**

Specialitatea 531.01 - Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor

Aprobat spre tipar 14.11.2025
Formatul hârtiei 60 x 84 1/16
Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj: 50 ex.
Coli de tipar: 1,7
Comanda nr.57

Centrul Editorial-Poligrafic al UPS „Ion Creangă” Str. Ion Creangă 1, Chișinău, MD-2069